

مطالعات پشتیبان

دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی

رشته: تحقیقات آموزشی

مقطع: کارشناسی ارشد

کتابخانه

مطالعات پشتیبان

رشته: تحقیقات آموزشی

مجری طرح:

دکتر بهروز مهران

همکاران طرح:

دکتر بختیار شعبانی ورکی

دکتر حسین کارشکی

دکتر مرتضی کرمی

دکتر طاهره جاویدی

دکتر ابوالفضل غفاری

دکتر حسین جعفری ثانی

دکتر مقصود امین خندقی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
------	-------

فصل اول: کلیات

۲	۱-۱- تاریخچه.....
۲	۱-۱-۱- تاریخچه رشته در دنیا.....
۲	۱-۱-۲- تاریخچه رشته در ایران.....
۲	۱-۱-۳- تاریخچه رشته در دانشگاه.....
۲	۲-۱- روش پژوهش.....
۳	۳-۱- جامعه.....
۵	۴-۱- نمونه.....
۵	۵-۱- ابزار.....
۵	۶-۱- روش تحلیل.....

فصل دوم: تحلیل اسناد فرادست

۷	۱-۲- اسناد فرادست.....
۷	۱-۱-۲- سند چشم‌انداز ۲۰ ساله.....
۷	۱-۲- نقشه جامع علمی کشور.....
۹	۱-۲-۳- سند دانشگاه اسلامی.....
۱۰	۱-۲-۴- سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور.....
۱۰	۱-۲-۵- سند راهبردی دانشگاه.....
۱۰	۱-۲-۶- سند برنامه درسی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی (وضعیت موجود: قبل از بازنگری).....
۱۱	۲-۲- خلاصه دلالت‌های اسناد فرادست برای برنامه درسی.....
۱۱	۲-۳- استخراج اهداف غایی (آرمانی) برای دوره - رشته کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی.....

فصل سوم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر دنیا

۱۳	۱-۳- رشته تحقیقات آموزشی در دانشگاه‌های برتر دنیا.....
۱۵	۲-۳- ساختار برنامه درسی.....
۱۷	۳-۳- ماتریس نقاط اشتراک و افتراق.....

فصل چهارم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر ایران

- ۴-۱- معرفی دانشگاه ۲۰
- ۴-۲- دلایل انتخاب دانشگاه ۲۰
- ۴-۳- ساختار برنامه درسی ۲۱

فصل پنجم: پایش دانش‌آموختگان

- ۵-۱- پایش دانش‌آموختگان ۲۹

فصل ششم: پایش کارفرمایان

- ۶-۱- چارچوب سؤالات ۳۱
- ۶-۲- نقطه نظرات کارفرمایان ۳۲

فصل هفتم: نتیجه‌گیری

- ۷-۱- نتیجه‌گیری ۳۶
- ۷-۲- تشریح رابطه بین مطالعات انجام‌شده با برنامه درسی موردبازنگری ۳۸
- ۷-۳- مقایسه برنامه درسی قدیم با برنامه درسی پیشنهادی دانشگاه فردوسی مشهد ۵۳
- فهرست منابع ۵۵
- پیوست‌ها ۵۶

فصل اول

کلیات

۱ ■ تاریخچه

۱-۱ تاریخچه رشته در دنیا:

با بررسی در موتورهای جستجوی مختلف به زبان‌های انگلیسی و فارسی و با استفاده از کلیدواژه‌های متنوع، تاریخچه رشته به گونه‌ای که به صورت نظام‌دار در دنیا گزارش شده باشد؛ مشاهده نگردید. با این وصف، یافته‌های مجزایی برای تاریخچه توجه به تحقیقات آموزشی (به‌طور عام) در کشورهایی مانند دانمارک مشاهده شد که از گزارش آن‌ها خودداری می‌شود.

۱-۲ تاریخچه رشته در ایران:

مقطع کارشناسی ارشد رشته تحقیقات تربیتی آموزشی در تاریخ ۱۳۷۲/۱۲/۲۱ و در جلسه ۲۹۵ شورای عالی برنامه‌ریزی به تصویب رسیده و با امضای مرحوم دکتر علی شریعتمداری (سرپرست وقت گروه علوم انسانی) و دکتر سید محمدرضا هاشمی گلپایگانی (وزیر وقت فرهنگ و آموزش عالی) برای اجرا ابلاغ شده است. این رشته با پیشنهاد دکتر عباس بازرگان - استاد دانشگاه تهران - به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه و مرحوم دکتر علی شریعتمداری - عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی - خواستار تخصیص عنوان - تحقیقات تربیتی - به این رشته گردید که در نهایت با رأی گیری اعضا با عنوان رشته تحقیقات آموزشی تصویب گردید. ۱. تخصیص دانشجو به این رشته برای نخستین بار در سال ۱۳۷۳ و در دانشگاه تهران در مقطع کارشناسی ارشد انجام پذیرفته است. این دوره - رشته که اکنون در قریب به پانزده دانشگاه دولتی کشور در حال اجراست؛ از سال ۱۳۷۵ فارغ‌التحصیلان خود را به جامعه علمی کشور تقدیم نموده است.

۱-۳ تاریخچه رشته در دانشگاه:

ایجاد رشته تحقیقات آموزشی در سال ۱۳۸۷ در گروه علوم تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد مورد بررسی و تصویب قرار گرفت و جذب دانشجو برای نخستین بار در سال ۱۳۸۷ از طریق کنکور سراسری سازمان سنجش کشور صورت گرفت. از آن زمان تاکنون، هر ساله جذب دانشجو به صورت مستمر صورت پذیرفته است.

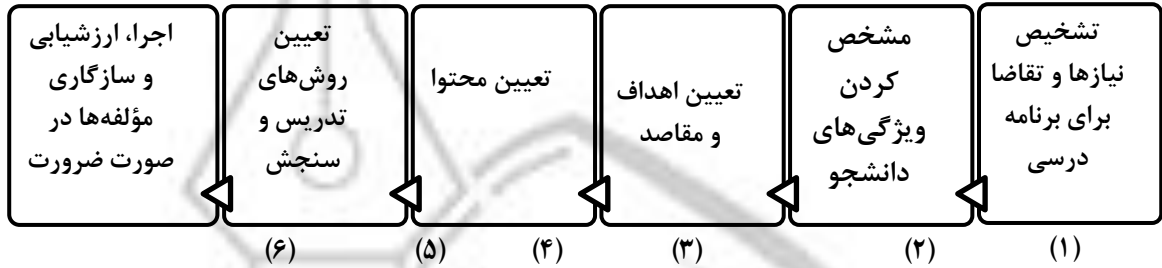
۱-۴ روش مطالعه:

این مطالعه با استفاده از تلفیق روش‌های اسنادی و پیمایشی انجام شده است. در این راستا، گام‌های مطالعاتی بررسی اسناد فرادست و بررسی تجارب سایر دانشگاه‌ها در سطح دنیا و در سطح ملی، از طریق مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای و بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان، سنجش نگرش آنان در خصوص دروس موضوعی کارا و غیر آن و بررسی نظر کارفرمایان و متخصصان از طریق پیمایش انجام شد. به اقتضای نوع مطالعه که بازنگری برنامه درسی در رشته‌ای معین است؛ از گام‌های ارائه‌شده در رساله دکتری تخصصی منصوره قضاوی (۱۳۹۵) یعنی فرایند طراحی و بازنگری برنامه درسی را از منظر توهی (با اقتباس از دیاموند؛ ۱۹۸۹) که شباهت و اشتراک بیشتری را با شرایط موجود برای بازنگری نشان داد، استفاده گردید.

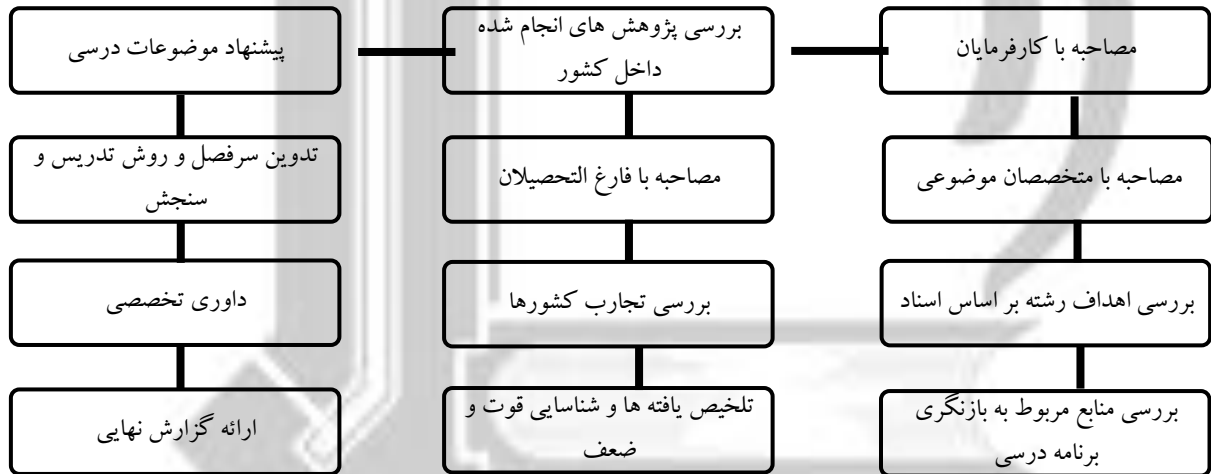
فصل اول: کلیات

گام‌های ارائه‌شده توسط توهی (البته بیشتر مناسب در سطح درس) برای این مطالعه مفید فایده به نظر می‌آید. شکل (۱-۱) به‌عنوان مراحل فرایند طراحی و بازنگری برنامه درسی را از منظر توهی (با اقتباس از دیاموند؛ ۱۹۸۹) نشان داده شده است:

شکل (۱-۱). گام‌های ارائه‌شده برای فرایند طراحی و بازنگری برنامه درسی توسط توهی (با اقتباس از دیاموند)

گام‌های انجام این مطالعه در قالب شکل (۱-۲) ارائه شده است.

شکل (۱-۲). گام‌های انجام مطالعه

۵-۱ جامعه پژوهش:

در این مطالعه به‌تناسب گام‌هایی که برای انجام مطالعه انجام شد؛ جامعه‌های مختلفی قابل معرفی است:

فصل اول: کلیات

- در راستای بررسی اسناد فرادست، جامعه پژوهش شامل سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، نقشه جامع علمی کشور، سند دانشگاه اسلامی، سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور، سند راهبردی دانشگاه فردوسی مشهد و سند برنامه درسی رشته دایر تحقیقات آموزشی (موجود در قبل از بازنگری) بود که تمامی فصول و بخش‌های محتوایی آن‌ها مورد مطالعه قرار گرفته و بر اساس برداشت پژوهشگر، موارد قابل استناد در مسیر تربیت دانشجو در رشته موضوعی مورد نظر، استحصال گردید.
- جامعه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، بر اساس استعلام از اداره آموزش دانشکده تا زمان انجام مطالعه، تعداد ۳۷ نفر به‌عنوان فارغ‌التحصیل این رشته شناسایی که پس از دریافت شماره‌های تماس، به ۲۳ نفر از آنان دسترسی ممکن و مصاحبه به عمل آمد. فهرست واصله از طریق سیستم آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد مربوط به فارغ‌التحصیلان این رشته تا تاریخ ۱۳۹۵/۷/۱۹ بوده است.
- **کارفرمایان پژوهش.** با عنایت به ماهیت رشته و اینکه معمولاً انتظار امور مربوط به پژوهشگری آموزشی و تربیتی از فارغ‌التحصیلان این رشته؛ بیشتر معطوف به سازمان‌های رسمی آموزشی است، از افرادی با سابقه دبیری شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان و یا عضویت در شورای تحقیقات آموزش و پرورش بهره‌گیری شد. اسامی افراد مورد مصاحبه در پیوست ( ) ارائه شده است. این نکته لازم به ذکر است که تاکنون در فراخوان‌های جذب این قبیل فارغ‌التحصیلان، رشته علوم تربیتی (با ذکر عبارت: تمامی گرایش‌ها) در فراخوان‌های وزارت آموزش و پرورش مدنظر قرار گرفته است و به نظر می‌آید که به خاطر عمر نسبتاً کوتاه این رشته در کشور، هنوز شناخت واقعی نسبت به این رشته در جامعه علمی، بخش‌های صنعت و خدمات و سایر قلمروهایی که می‌توانند از فارغ‌التحصیلان این رشته استفاده نمایند، نسبت به این رشته ایجاد نشده است. با این وصف و نظر به اینکه بیشترین جذب این فارغ‌التحصیلان در سازمان آموزش و پرورش بوده و همچنان صورت می‌پذیرد؛ جامعه کارفرمایان بیشتر معطوف به این گروه و همین‌طور استادان مرتبلی که با سازمان‌های پژوهشی در ارتباط بیشتری بوده‌اند، معطوف شده است.
- **جامعه دانشگاه‌های مورد بررسی:** با هدف بهره‌گیری از تجارب دانشگاه‌های مطلوب، ابتدا به پایگاه QS مراجعه شد و تلاش شد تا دانشگاه‌های برتر در زمینه موضوعی علوم تربیتی استخراج شود. سپس با ورود به سایت دانشگاه‌های برتر، مشخص شد که بسیاری از دانشگاه‌های رتبه‌های برتر، فاقد رشته و یا گروه آموزشی تخصصی تحقیقات آموزشی هستند. با این وصف، ده دانشگاه آکسفورد، سیدنی، میشیگان، موناخ، ادینبورگ، بوستون، وارویک، استیرلینگ، لندن و موسسه آمریکایی تحقیقات آموزشی مورد بررسی قرار گرفتند. در دانشگاه‌های داخل کشور، با مراجعه به دفترچه پذیرش دانشجو در مقطع کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی، تمام دانشگاه‌هایی که در رشته تحقیقات آموزشی پذیرش دانشجو دارند؛ بدین شرح (۱۴ دانشگاه) مشخص شدند: تهران (روزانه - نوبت دوم)، خوارزمی (روزانه)، سیستان و بلوچستان (روزانه - نوبت دوم)، شهید چمران - اهواز (روزانه - نوبت دوم)، شهید مدنی آذربایجان - تبریز (روزانه -

فصل اول: کلیات

نوبت دوم)، علامه طباطبایی (روزانه - نوبت دوم)، فردوسی مشهد (روزانه - نوبت دوم)، محقق اردبیلی (روزانه - نوبت دوم)، هرمزگان - بندرعباس (روزانه - نوبت دوم)، یاسوج (روزانه - نوبت دوم)، یزد (روزانه و نوبت دوم به هر دو صورت پژوهش محور و آموزش محور)، تهران در پردیس خودگردان کیش، خوارزمی در محل پردیس خودگردان در تهران، پیام نور (گناباد و شیراز به هر دو شیوه آموزش و پژوهش محور). * لازم به توضیح است که این رشته در برخی از واحدها و مراکز دانشگاه آزاد اسلامی نیز ارائه می شود.

۶-۱ نمونه:

- در جامعه پژوهشی اسناد فرادست، تمامی اسناد ذکر شده در جامعه پژوهش به صورت تمام شمار مورد مطالعه قرار گرفت؛ بر این اساس می توان تمام شماری را جایگزین نمونه گیری در این جامعه دانست.
- در جامعه فارغ التحصیلان دانشگاهی، اگرچه تلاش شد تا با تمامی فارغ التحصیلان ارتباط برقرار شده و از آنها مصاحبه به عمل آید، اما در نهایت پژوهشگر موفق شد که با بیست و سه نفر از آنان مصاحبه به عمل آورد که این موضوع به خاطر عدم امکان دسترسی به برخی از آنان بود. با این وصف، می توان نمونه این قسمت از مطالعه را نمونه در دسترس تلقی نمود.
- از جامعه کارفرمایان، افراد انتخابی از طریق نمونه گیری زنجیره ای انتخاب شدند. با عنایت به توضیح داده شده در قسمت جامعه پژوهش، تعداد افراد انتخاب شده برابر با هشت نفر بوده و کفایت نظری مبنای انتخاب نمونه بوده است.
- انتخاب نمونه برای جامعه دانشگاه های مطرح (برتر از حیث موضوعی بر اساس رتبه QS) بر اساس جامعه معرفی شده، به صورت تمام شمار و برای دانشگاه هایی بود که رشته تحقیقات آموزشی را به صورت دایر داشتند. در دانشگاه های داخل کشور نیز با بررسی به عمل آمده، پنج دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت که تا زمان انجام مطالعه و بر اساس اعلام دکتر عباس بازرگان مشخص شد که تمامی دانشگاه های کشور از برنامه ای واحد با سرفصل های تعیین شده وزارت علوم استفاده می نمایند.

۷-۱ ابزار گردآوری داده ها:

در این مطالعه به تناسب گام ها و شرایط مطالعه، از ابزارهای مصاحبه ساختاریافته برای فارغ التحصیلان، مصاحبه نیمه ساختاریافته برای کارفرمایان و اعضای هیئت علمی (متخصصان) و کاربرگ تحلیل اسناد استفاده شد.

۸-۱ شیوه تجزیه و تحلیل داده ها:

برای توصیف و تحلیل داده های جمع آوری شده، از شیوه های فراوانی درصد، نمودار، جداول توزیع فراوانی، شاخص های مرکزی و پراکندگی و کدگذاری نتایج مصاحبه بهره گیری شد.

فصل دوم

تحلیل اسناد فرادست

۲-۱- بررسی اسناد فرادست:

در راستای مطالعه اسناد فرادست نظام آموزش عالی، با مطالعه اسناد تلاش شد تا تمامی محورهایی که قابلیت جهت‌دهی به تربیت دانشجو به‌طور عام و تربیت دانشجو در قلمرو موضوعی تحقیقات آموزشی را دارا است، شناسایی شده و مبنایی برای جهت‌دهی به برنامه درسی قرار گیرد.

۲-۱-۱ سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور (۱۴۰۴)

با بررسی این سند، مهم‌ترین موارد قابل‌استفاده برای بهره‌گیری در مسیر هدف‌گزینی و طراحی برنامه عبارت بود از:

- جامعه‌ای برخوردار از دانش پیشرفته و توانا در تولید علم و فناوری
- دستیابی به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی و با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم و ...
- سازمان‌دهی و بسیج امکانات و ظرفیت‌های کشور در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان
- تقویت نهضت نرم‌افزاری و ترویج پژوهش
- اصلاح نظام آموزشی کشور؛ شامل: آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی و کارآمد کردن آن برای تأمین منابع انسانی موردنیاز در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز

۲-۱-۲ نقشه جامع علمی کشور

در تمامی فصول این سند، به‌صراحت به موارد قابل بهره‌داری در مسیر بازنگری رشته تحقیقات آموزشی اشاره شده است؛ چنانچه در قالب ارزش‌های بنیادین و ذیل بند ۳ به تلفیق آموزش با تربیت پژوهش و مهارت و توسعه رویکرد پژوهش محوری اشاره شده و در قالب فصل دوم و تحت عنوان وضعیت مطلوب، مواردی مهم از قبیل توجه به انتشارات علمی، توسعه فناوری و نوآوری، توانایی کارگروهی در تولید علمی، توسعه پژوهش‌های تقاضامحور، توسعه فرهنگ تحقیق و روحیه پرسشگری، توسعه فرهنگ پژوهش و کارآفرینی در آموزش عالی، حمایت از طرح‌های پژوهشی بین‌المللی و تعاملات فناورانه با سایر کشورهای دارای فناوری پیشرفته و حمایت از پژوهش‌های علوم انسانی مبتنی بر مبنای اسلامی موردتوجه قرار گرفته‌اند. موارد مستخرج از سند نقشه جامع علمی کشور (www.nlai.ir) عبارت‌اند از:

ضرورت تلفیق آموزش با تربیت، پژوهش و مهارت

نهادینه کردن نگرش اسلامی به علم و تسریع در فرایندهای اسلامی شدن نهادهای آموزشی و پژوهشی

جهت‌دهی آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری به سمت حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی و اقتضانات کشور با توجه

به آمایش سرزمین

توسعه و تقویت آموزش و پژوهش در حوزه‌ی علوم پایه

فصل دوم: تحلیل اسناد فرادست

ارتقای سطح آگاهی و اعتقاد و رفتار اسلامی در فعالان نهادهای عرصه‌ی علم و فناوری و اسلامی شدن نهادها در مؤسسات آموزشی و پژوهشی.

حمایت از پژوهش و تولید محتوا و تدوین برنامه‌های آموزشی برای تبیین ارتباط علوم طبیعی و علوم جدید با آموزه‌های دینی و نگرش توحیدی

ایجاد سازوکار برای توأم ساختن فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اعضای هیئت علمی با نقش تربیتی و اخلاقی آنان در مراکز آموزش عالی و پژوهشی.

ارتقای بهره‌وری مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی در چارچوب نظام تعلیم و تربیت اسلامی

ترویج پژوهش محور کردن آموزش و مسئله حور کردن پژوهش

ایجاد سازوکارهای انگیزشی برای توسعه رقابت سالم در فعالیت‌های آموزش عالی و پژوهشی

طراحی سازوکار لازم برای تمرکز بر تدریس و اختصاص بخشی از ساعات موظف معلمان به پژوهش و مطالعه

تقویت نظام استعدادیابی، مشاوره و هدایت تحصیلی در آموزش عمومی و بازنگری و بازتولید محتوا و روش‌های

آموزشی و پژوهشی به منظور تحقق نقش شایسته زن و مرد در جامعه اسلامی

استفاده از حداکثر تجارب نخبگان دانشمندان اعضای هیئت علمی مدیران و متخصصان شاغل و بازنشسته دولتی و

غیردولتی در آموزش و پژوهش

طراحی سازوکارهای خاص ارتقای محققان مراکز پژوهشی وابسته به دستگاه‌های اجرایی برای تشویق تحقیقات

توسعه‌ای و کاربردی

ارتقای منابع انسانی مؤسسات علمی و پژوهشی اعم از اعضای هیئت علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و تقویت

روحیه تلاش جهادی و گسترش تعاملات معلم و متعلم.

ایجاد پژوهشگاه‌های بین‌المللی فراملی به منظور توسعه همکاری‌های بین‌المللی به ویژه با کشورهای جهان اسلام

حمایت از توسعه آموزش و پژوهش‌های بنیادی و کاربردی در حوزه هنرهای متعهد

توسعه‌ی هدفمند علوم انسانی بر پایه فطرت الهی انسان‌ها و معارف اسلامی و ساماندهی آموزش‌ها و پژوهش‌های آن

توسعه آموزش‌ها و پژوهش‌های حوزه تغذیه و پیشگیری به منظور حفظ سلامت جامعه

فرصت‌های مطالعاتی و آموزشی مشترک بین حوزه و دانشگاه و ایجاد مراکز پژوهشی و آموزشی مشترک

توسعه پژوهش‌های بنیادی معرفتی در حوزه علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی و ارائه تولیدات علمی به آن‌ها

ترویج نظارت بر اخلاق حرفه‌ای و ضوابط رفتاری در محیط‌های علمی و پژوهشی

۳-۱-۲ سند دانشگاه اسلامی^۱

در بررسی سند دانشگاه اسلامی، محورهایی در خصوص جهت گیری آموزش و پژوهش از طرح‌واره‌های دینی-اسلامی و ملازمت و پیوستگی ابعاد آموزش و پژوهش و همچنین توسعه پژوهش در قلمرو علوم انسانی، از موارد مورد توجه در این سند بود. موارد برگرفته و راهنما در زیر آمده است:

توجه و تأکید بر توأم بودن نظام برنامه‌ریزی فرهنگی با نظام برنامه‌ریزی درسی، آموزشی، پژوهشی، مدیریتی، اداری و مالی ایجاد هماهنگی و تناسب بین نظام آموزشی و پژوهشی آموزش و پرورش و آموزش عالی با توجه به ملازمت و پیوستگی آن‌ها. توجه به هماهنگی و همسویی علم و دین در بینش اسلامی در طراحی و تدوین برنامه‌های آموزشی و پژوهشی سوق دادن و تشویق اساتید به جلب مشارکت دانشجویان در محیط‌های آموزشی و پژوهشی. زمینه‌سازی برای مشارکت بیشتر دانشجویان در امور پژوهشی. استفاده متناسب از ظرفیت‌های علمی و پژوهشی دانشگاه‌ها برای طراحی و شناسایی روش‌های مفید و کارآمد به منظور احیاء فرهنگ اصیل اسلام بررسی و پژوهش به منظور بهره‌گیری از نظام‌های آموزش سنتی و بومی در ایران و اسلام. تشویق پژوهش‌های علمی در مورد انقلاب اسلامی و مسائل جهانی مرتبط با آن. مبتنی ساختن برنامه‌ریزی‌های فرهنگی بر پژوهش‌های علمی. استفاده‌ی متناسب از متون و برنامه‌های درسی، نظام مدیریتی، پژوهشی و آموزشی برای ترویج ارزش‌های دینی و فرهنگی. استفاده هماهنگ از ظرفیت‌های علمی پژوهشی در دانشگاه‌ها و حوزه‌های علوم دینی به‌ویژه گروه‌های معارف اسلامی. تلاش برای تمرکز فعالیت‌های پژوهشی و ارزیابی در مورد دروس معارف اسلامی. شناخت و تحکیم مبانی اسلامی در اصلاح و تدوین نظام برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی. شناخت نیازها و ضرورت‌های جدید اجتماعی، فرهنگی، علمی و اقتصادی و جهت‌دهی نظام آموزشی و پژوهشی برای پاسخگویی آن‌ها. مطالعه و بازنگری مستمر برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و تجدیدنظر در محتوا و روش ارائه آن‌ها متناسب با تحولات روزافزون علمی و اجتماعی و نیازهای جامعه. استفاده از صاحب‌نظران و متخصصان برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی داخل و خارج از دانشگاه به منظور بازنگری، اصلاح و تدوین نظام آموزشی و پژوهشی هدایت نظام برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی به سمت تولید و بومی کردن علم و فناوری‌های جدید و بالا بردن سهم کشور در تولید آن‌ها. تعریف و تبیین جایگاه علوم انسانی در چارچوب نظام آموزشی و پژوهشی کشور تعیین و تبیین حلقه‌های پیوستگی بین نظام‌های آموزشی و پژوهشی آموزش و پرورش و آموزش عالی به‌ویژه در حوزه آموزش‌های دینی. استفاده هماهنگ و برنامه‌ریزی شده از صاحب‌نظران در دو حوزه نظام آموزشی و پژوهشی آموزش و پرورش و آموزش عالی. انجام پژوهش‌های متناسب با شرایط زمانی و مکانی به منظور تقویت و روزآمد کردن دانسته‌ها و آگاهی‌های مدرسان معارف اسلامی.

۴-۱-۲ سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور

اگرچه این سند؛ سندی بسیار تفصیلی است که تمامی محتوای آن می‌تواند به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم به جهت گیری برنامه درسی رشته اثرگذار باشد، اما مهم ترین جهت گیری سند را در قالب بیانیه مأموریت و موارد ذکر شده در قالب اهداف بنیادین نظام علم و فناوری کشور را می‌توان در محورهای زیر تلخیص نمود:

- نهادینه سازی پژوهش محوری و نوآوری در افراد و سازمان‌ها با استفاده بهینه از فرصت‌های جهانی با هدف پاسخگویی به سؤالات، نیازها و رفع چالش‌های کشور.
- دستیابی به جایگاه اول علم و فناوری در منطقه و اثرگذاری و الهام بخشی علمی در جهان
- سرآمدی نسبت به کشورهای منطقه و احراز جایگاه برجسته در جهان از طریق ارتقاء و بهبود مستمر کلیه شاخص‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری کشور

۵-۱-۲ سند راهبردی دانشگاه

در بررسی سند راهبردی دانشگاه^۱، توجه به بهره‌گیری از نتایج پژوهشی برای ارتقاء جایگاه دانشگاه در عرصه ملی و بین‌المللی مورد توجه واقع شده است. موارد مستخرج از سند راهبردی دانشگاه عبارت‌اند از:

توسعه متوازن واحدهای پژوهشی و دستیابی به جایگاه ممتاز پژوهشی در سطح ملی و فراملی
--

ایجاد شرایط مطلوب برای تجاری‌سازی نتایج پژوهشی
--

۶-۱-۲ - سند برنامه درسی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی (وضعیت موجود: قبل از بازنگری)

در این سند، برای تعریف و هدف دوره آمده است: این دوره به منظور آماده ساختن دانشجویان برای مشاغل مربوط به تحقیقات درباره نظام‌های آموزشی در وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و آموزش عالی و نیز دیگر سازمان‌های آموزشی و پژوهشی دولتی و غیردولتی است. هدف دوره در تربیت پژوهشگران باصلاحیت در زمینه نظریه و روش‌های کمی و کیفی تحقیق در علوم تربیتی، نظریه و روش‌های ارزشیابی آموزشی و کاربرد این نظریه‌ها در نظام آموزشی کشور بوده است. انتظار بوده است که دانشجویان با دانش و مهارت‌های مربوط به زمینه‌های آمار توصیفی و استنباطی، نظریه و روش‌های تحقیق در علوم تربیتی، نظریه‌های کلاسیک و جدید اندازه‌گیری‌های روانی و آموزشی؛ به منظور انجام تحقیقات آموزشی آشنا شوند. در این دوره علاوه بر جنبه‌های نظری، جنبه‌های عملی پژوهش‌های آموزشی مورد

تأکید بوده و انتظار می‌رفته است که دانشجویان ضمن تحصیل در اجرای طرح‌های پژوهشی مربوط به نظام آموزشی شرکت کرده و مهارت‌های مربوط به انجام تحقیقات آموزشی را در عمل فراگیرند.

۲-۲ دلالت‌های اسناد مورد بررسی جهت بازنگری برنامه درسی

- ارتقاء جایگاه ایران در تولید علم در سطح جهان
- توسعه پژوهش در نظام‌های آموزشی بر اساس جهت‌گیری‌های دینی
- اصلاح نظام‌های آموزشی کشور در مسیر تربیت پژوهشگر
- پیوند میان یافته‌های پژوهشی با فناوری و بهره‌گیری از پژوهش در مسیر استقلال و تعالی کشور
- توسعه اخلاق محوری در فعالیت‌های پژوهشی
- ارتقاء جایگاه دانشگاه بر اساس شاخص‌های مورد تأکید در نظام‌های رتبه‌بندی در پیوند با فعالیت‌های پژوهشی

۲-۳ استخراج اهداف غایی (آرمانی) برای دوره - رشته کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی

بر اساس استنتاج از اسناد فرادست، می‌توان این موارد را به عنوان هدف‌های آرمانی رشته ذکر نمود:

- پرورش انسان‌هایی متعهد، دلسوز و دغدغه‌مند در خصوص تغییر، بهبود و اعتلای نظام‌های آموزشی کشور
- تربیت انسان‌هایی توانمند در طراحی، اجرا و ارزیابی پژوهش‌های مرتبط با نظام‌های آموزشی کشور
- پرورش افرادی آشنا با جهت‌گیری‌های فلسفی به‌خصوص در حیطه‌های معرفتی و روش‌شناسی
- تربیت انسان‌هایی با اصالت اخلاقی در رعایت اخلاق حرفه‌ای و پژوهشی
- توسعه دانش مخاطبان یادگیری در خصوص مسائل نظام‌های آموزشی با تأکید بر جامعه ایران
- توسعه تعهد نسبت به رشد و تحول فردی و پیشرفت جامعه
- تواناسازی برای یاددهی، اشاعه فرهنگ و توسعه بخشیدن به مهارت‌های پژوهشی

فصل سوم

بررسی تجربیات

دانشگاه‌های برتر دنیا

۳-۱ رشته تحقیقات آموزشی در دانشگاه‌های برتر دنیا

برای بررسی تجارب و جهت‌گیری‌های دانشگاه‌های برتر دنیا در زمینه رشته تحقیقات آموزشی، تلاش شد تا اهداف، دروس و سرفصل‌های این رشته از طریق سایت‌های دانشگاه‌های برتر در زمینه موضوعی علوم تربیتی استخراج شود. بدین منظور، به پایگاه QS مراجعه و با انتخاب رتبه‌بندی دانشگاه‌ها برحسب موضوع، دسته Education انتخاب گردید. در این بررسی، مشخص شد که بسیاری از دانشگاه‌های رتبه‌های برتر، فاقد رشته و یا گروه آموزشی تخصصی تحقیقات آموزشی هستند. این نکته لازم به ذکر است که در برخی از دانشگاه‌ها، گروه آموزشی (دپارتمانی) تحت عنوان تحقیقات آموزشی وجود داشت که مستقل یا وابسته به دانشکده علوم تربیتی و یا گروه علوم تربیتی فعالیت می‌نمود؛ اما حوزه خدمات‌دهی آنان به دانشجویان سایر رشته‌ها و یا سایر گرایش‌های علوم تربیتی بود و فاقد رشته مستقل تحصیلی تحقیقات آموزشی بودند. دانشگاه‌های موردبررسی در جدول (۱) ارائه شده‌اند.

جدول (۱-۲) - دانشگاه‌های موردبررسی و دارای رشته تحقیقات آموزشی

نام دانشگاه	رتبه جهانی	نام رشته
آکسفورد	۶	کارشناسی ارشد طراحی تحقیق و روش‌شناسی
سیدنی	۱۱	علوم تربیتی (پژوهش)
میشیگان	۱۶	کنسرسیوم تحقیقات آموزشی
موناش	۱۷	تحقیقات آموزشی
ادینبورگ	۲۵	تحقیقات آموزشی
بوستون	۳۱	تحقیقات آموزشی، اندازه‌گیری و ارزشیابی
وارویک	۵۱-۱۰۰	تحقیق در علوم تربیتی
استیرلینگ	۵۱-۱۰۰	
لندن	۲۵۱-۳۰۰	پژوهش‌های اجتماعی و تربیتی
موسسه آمریکایی تحقیقات آموزشی		تحقیقات آموزشی (پژوهش محور)

در ادامه، وضعیت دانشگاه‌های موردبررسی ارائه شده است:

فصل سوم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر دنیا

نام دانشگاه	رتبه	عنوان	اهداف	سرفصل	توضیحات
UCL (University College London)	۱	علوم تربیتی			دو مرکز پژوهشی نزدیک به زمینه موضوعی تحقیقات آموزشی دارد: شهروندی و خدمات اطلاعات پژوهشی
Oxford	۶	کارشناسی ارشد طراحی تحقیق و روش‌شناسی	توسعه دانش و مهارت‌ها و درک موردنیاز برای ارزیابی تحقیقات آموزشی به صورت انتقادی و انجام تحقیق دقیق در زمینه آموزش؛ توسعه توانایی تعریف و تدوین مسئله و سؤالات تحقیق و فرضیه‌های آزمون‌پذیر؛ توسعه توانایی تحلیل انتقادی، مهارت‌های حل مسئله و مهارت‌های پژوهشگری؛ توسعه توانایی در فهم ارتباط میان روش‌های تحقیق کمی و کیفی و منطق استفاده از آن‌ها؛ توسعه درک نقش تئوری و استفاده از آن در تحقیقات کمی و کیفی؛ درک نقش تحقیقات آموزشی در سیاست‌گذاری و اجرا؛ ایجاد توانایی برای خواندن مقاله‌های انتقادی در حیطه‌های روش و روش‌شناسی تحقیق؛ درک استفاده از روش تحقیق و تصمیم‌گیری در مورد روش‌ها و طرح تحقیق مناسب برای بررسی مسئله انتخابی	به‌طور صریح تحت عنوان سرفصل و سیلابس مورد اشاره قرار نگرفته‌اند) مفروضات و مبانی نظری و فلسفی تحقیقات آموزشی؛ شالوده معرفت‌شناسی و مسائلی که رویکردهای کمی و کیفی و تلفیقی را پوشش می‌دهد؛ طرح‌ها و پارادایم‌های عمده پژوهش، طیفی وسیع از روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های کمی و کیفی، بنیان‌های فلسفی و اخلاقی پژوهش‌های آموزشی، روش‌های مختلف ارائه و انتشار یافته‌های پژوهشی، آشنایی با پژوهش‌های جدید و چالش‌های روش‌شناختی آن‌ها.	توجه وافر به کارآموزی دانشجویان و ضرورت انجام فعالیت پژوهشی به صورت پروژه به همراهی استاد و کسب تجربه؛ روش تدریس به صورت سخنرانی، تیم کاری کوچک، ارائه دانشجویی، سمینار، کارگاه، پروژه‌های تحقیقاتی انفرادی؛ ایجاد مهارت‌های دسترسی به پیشینه مطالعاتی از طریق کارشناسان کتابخانه؛ برگزاری دوره به دو صورت پاره‌وقت دوساله و یا تمام‌وقت یک‌ساله
SYDNEY	۱۱	Education (Research)	توسعه مهارت‌های آموزش در زمینه تحقیقات آموزش و پرورش و توانایی تدوین / ارائه طرح پژوهش برای دوره دکتری در قلمرو آموزش و پرورش.	دوره در دو حالت پژوهشی (با ارائه پایان‌نامه ۲۵۰۰۰ کلمه‌ای) و یا آموزشی - پژوهشی (با ارائه پایان‌نامه حداقل ۲۰۰۰۰ کلمه‌ای) قابل اجراست. در شرایط آموزشی - پژوهشی، دروس ارائه شده در شرایط آموزشی پژوهشی عبارت‌اند از: روش‌های پژوهش در مطالعات زبان، روش‌های پژوهش کیفی، روش‌های پژوهش کمی، تدوین یک پروژه پژوهشی و ارزیابی یادگیری	برای مقطع کارشناسی ارشد طراحی شده است.

فصل سوم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر دنیا

<p>این دانشگاه برای تحقیقات آموزشی، کنسرسيوم دارد</p>	<p>عناوين دروس دوره عبارت‌اند از: موضوعات معاصر و پيشينه تحقيق، روش‌های کیفی در تحقیقات آموزشی، سیاست، تحقیق و نوآوری در آموزش، تحقیقات آزمایشی و شبه آزمایشی و علی - مقایسه‌ای در آموزش، طرح تحقیق در آموزش عالی و آموزش مداوم، کارآموزی تحقیقات (با مشارکت دانشجویان دوره دکتری در پروژه تحقیقاتی و به میزان ۱۵۰ ساعت)، پژوهش‌های کمی در مطالعات آموزشی، روش‌های کمی برای تحلیل‌های علی در مطالعات آموزشی. به‌طور خاص برای درس روش‌های پژوهش کیفی در آموزش، به اهداف زیر اشاره شده است:</p> <p>درک مبانی تحقیق کیفی و جنبه‌های معرفت‌شناسی، اعتبار در تحقیقات کیفی، هدایت مصاحبه اثرگذار و مشاهده از طریق یادداشت‌ها و نوارهای صوتی، تحلیل موضعی اسناد، متون و یادداشت‌ها، قابلیت شناسایی قوت‌ها در مؤلفه‌های مطالعه کیفی، درک مسائل سیاسی و اخلاقی مهم در پژوهش‌های کیفی، توانایی ارائه مؤثر یک پژوهش کیفی. این درس به‌صورت ۵ ساعت در هفته (سه ساعت کلاس حضوری و ۲ ساعت فعالیت آزمایشگاهی) برگزار شده و کلاس حضوری به شیوه‌های سخنرانی و بحث گروهی و تمرین‌های گروهی و فعالیت‌های آزمایشگاهی با هدف توسعه مهارت‌های تحلیل داده‌ها و تمرین مطالب فراگرفته شده است. در این کلاس به روش‌های تحقیق کیفی، تکنیک‌های اولیه مطالعه موردی از قبلی مشاهده، مصاحبه، تحلیل سند، مردم‌نگاری انتقادی، تحلیل گفتمان، روش‌های تلفیقی، سنجش اعتبار و معیارهای ارزیابی استانداردهای پژوهش کیفی مانند عینیت، بی‌طرفی و تعمیم دهی پرداخته می‌شود.</p>	<p>اهداف: هدف اصلی کنسرسيوم در درگیر نمودن ذی‌نفعان کلیدی و متخصصان تحقیقات آموزشی برای آموزش عمومی در سراسر کشور خلاصه شده است. پروژه‌های اصلی معطوف به ارزیابی تأثیر برنامه‌های درسی میشیگان و سیاست‌های آموزشی معاصر است که شواهدی تجربی را برای سیاست‌گذاران و مدیران فراهم می‌آورد.</p>	<p>رشته مستقل ندارد و دپارتمان تحقیقات آموزشی خدمات کلی و عام می‌دهد.</p>	<p style="text-align: center;">۱۶</p>	<p style="text-align: center;">University of Michigan</p>
<p>این دوره در سطح کارشناسی ارشد طراحی شده است.</p>	<p>-</p>	<p>هدف کلی در آشنایی با روش‌شناسی تحقیق، طراحی تحقیق و اخلاق پژوهش ذکر شده است. همچنین درک صحیح از طیف روش‌شناسی تحقیق، توانایی طراحی پروژه تحقیقاتی، درک مفاهیم و پیامدهای اخلاقی در پروژه‌های تحقیقاتی، انجام پروژه تحقیقاتی در زمینه‌های آموزش، قابلیت انتقال نتایج تحقیقات، توانایی ترکیب و تلفیق و انتقال ایده‌ها در سطوح پیشرفته دانشگاهی به‌عنوان اهداف ذکر شده است.</p>	<p>Educational Research</p>	<p style="text-align: center;">۸۱</p>	<p style="text-align: center;">Monash University</p>

فصل سوم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر دنیا

دوره به دو صورت تمام‌وقت و پاره‌وقت ارائه می‌شود.	دروس پیش‌بینی‌شده در دوره عبارت‌اند از: ماهیت بررسی و پویش، تحلیل داده‌های کمی از طریق نرم‌افزار SPSS، پژوهش‌های کیفی، طراحی پژوهش‌های آموزشی.	توانمندی برای انجام رساله و گذراندن دوره دکتری، فعالیت حرفه‌ای در محیط علمی و یا انجام تحقیقات در سازمان‌های دولتی، ملی و بین‌المللی. توانایی استفاده از نظریه‌ها و روش‌ها (فنون و تکنیک‌ها) در زمینه تخصصی. توانایی ارزیابی انتقادی شواهد ارائه شده در پژوهش‌ها و برای داده‌های کمی و کیفی، کسب دانش و تجربه لازم برای هدایت پژوهش‌های آموزشی و موضوعات اجتماعی مرتبط	Educational Research	۲۵	The University of Edinburgh
	دروس شامل طرح پژوهش، آمار، سنجش و ساخت ابزار (تست)، جمع‌آوری داده‌ها در مقیاس بزرگ، ارزشیابی برنامه است.	بررسی برنامه‌های آموزشی، طراحی مطالعات پژوهشی کمی، توسعه ابزارهای ارزیابی، تجزیه و تحلیل داده‌های آموزشی برای کمک به سیاست‌گذاران	Education Research, Measurement & Evaluation (M.A)	۲۱	Boston College
در این دانشگاه از مطالعات بین‌رشته‌ای استقبال ویژه‌ای به عمل می‌آید	(تحت عنوان سرفصل؛ موردی مورد اشاره واقع نشده است). این موارد برای انجام پژوهش مورد تأکید هستند: یادگیری فرهنگی و خلاق، ادیان و آموزش، دوره کودکی، مدیریت و رهبری آموزشی، آموزش عالی، مهارت‌های زندگی، آموزش ریاضی، فلسفه آموزش و پرورش، دین در ابعاد عمومی و اجتماعی، فناوری‌های نوین در آموزش و یادگیری.	مطالعه عمیق در قلمرویی خاص از آموزش و تمرکز موضوعی برای انجام پایان‌نامه (مشتمل بر چهل هزار کلمه). ایجاد خبرگی در طیف وسیعی از موضوعات روش‌شناسی و پژوهش‌های کمی و کیفی.	M.A & M.S - Research in Education	۵۱ تا ۱۰۰	warwick
برای مطالعه در مقطع دکتری و (حرفه‌ای) و در دانشکده علوم اجتماعی است. دوره به سه صورت تمام‌وقت (۱۲ ماهه) و پاره‌وقت (۲۷ ماهه) و آنلاین برگزار می‌شود. دوره شامل واحدهای درسی و پایان‌نامه است.		ایجاد توانایی تحقیق در زمینه‌های آموزشی و در ابعاد طراحی پژوهش، روش‌شناسی، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و تفسیر و انتشار.		۱۵۱ تا ۲۰۰	University of Stirling
	رویکردهای به پژوهش زمینه‌های نظری و پژوهش پایان‌نامه روش‌های پژوهش تحلیل داده‌های کیفی تحلیل داده‌های کمی تدوین و ارائه یافته‌های پژوهشی		Educational and social Research	۲۰۰-۲۵۱	University of London
مرکز تحقیقاتی است. رشته به صورت پژوهش محور است.			Master of education research		American Education Research Association (AERA)

فصل سوم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر دنیا

ماتریس نقاط اشتراک و افتراق دانشگاه‌ها

دانشگاه‌های برتر خارج از کشور				دانشگاه‌های ایران		نام درس در برنامه پیشنهادی	نوع درس
University of London تحقیقات آموزشی و اجتماعی	Boston تحقیق، اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی	Michigan تحقیقات آموزشی	Oxford طراحی تحقیق و روش‌شناسی	دانشگاه تهران	برنامه رایج دانشگاه‌ها		
				*	زبان تخصصی ۱ و زبان تخصصی ۲	زبان تخصصی	تجزی
					ریاضیات پایه	ریاضیات پایه (ریاضیات و کاربرد آن در مدیریت)	
				مقدمه‌ای بر روش‌های آماری	آمار توصیفی	آمار توصیفی	
				آشنایی با نرم‌افزارهای کامپیوتری	آشنایی با کامپیوتر	کاربرد رایانه در تعلیم و تربیت	
						مبانی و اصول تعلیم و تربیت	
***			***			فلسفه علم و روش‌شناسی	تخصصی
***	***	***	***	مبانی نظری و روش‌های کمی در پژوهش‌های آموزشی	روش‌های تحقیق در علوم تربیتی ۱	پژوهش‌های کمی	
***		***	***	مبانی نظری و روش‌های کیفی در پژوهش‌های آموزشی	روش‌های تحقیق در علوم تربیتی ۲ شیوه‌های کیفی در تحقیقات آموزشی (اخ)	پژوهش‌های کیفی	
***	***	**	***	روش‌های آمار استنباطی ۱ (همبستگی و رگرسیون)	روش‌های آماری ۱	آمار استنباطی در پژوهش‌های تربیتی	
***	***	**	***	روش‌های آمار استنباطی ۲ (طرح‌های تحلیل واریانس)	روش‌های آماری ۲	روش‌های آماری در طرح‌های آزمایشی	
**	***	***	**			کارورزی پژوهشی	
		**	**	کاربرد رویکرد سیستمی برای شناسایی مسائل نظام‌های آموزشی		مسائل نظام‌های آموزشی در ایران	
**			***		سمینار پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت	سمینار در پژوهش‌های تربیتی	اختیاری
**	***	*			کاربرد کامپیوتر در تحقیقات تربیتی	کاربرد رایانه در پژوهش‌های تربیتی	
***	**	*	*		روش‌های نمونه‌گیری (اخ)	نمونه‌گیری در پژوهش‌های تربیتی	
**	*	**	***	مبانی نظری و روش‌های آمیخته در پژوهش‌های آموزشی		پژوهش‌های آمیخته	
						علم دینی و پژوهش در مطالعات تربیتی	
				مبانی نظری یاددهی - یادگیری	روش‌های تدریس پیشرفته	روش‌های تدریس نوین	
*	***			ارزشیابی آموزشی	روش‌های ارزیابی آموزشی	ارزشیابی آموزشی	

فصل سوم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های برتر دنیا

					نیازسنجی آموزشی و پژوهشی	
**	***			آشنایی با ابزارهای سنجش و ساخت آن‌ها برای تحقیقات آموزشی	مبانی نظری و کاربرد آزمون‌ها در پژوهش‌های تربیتی	
					کاربرد روان‌شناسی در پژوهش تربیتی	
			**		مکاتب فلسفی و آراء تربیتی	
**	***	*		مبانی نظری آزمون‌های روانی	نظریه‌های جدید اندازه‌گیری	
***	***	**	**		آمار چندمتغیری در پژوهش‌های تربیتی	
**				پایان‌نامه	پایان‌نامه	پایان‌نامه
				پژوهش‌های مبتنی بر شبکه‌های اطلاعاتی		
				اختیاری برای گرایش طرح‌های تحقیق: (۱) روش‌های پیشرفته پژوهش‌های آزمایشی (۲) نظریه و کاربرد اقدام پژوهی (۳) اشاعه یافته‌های پژوهشی		
				اختیاری گرایش روش‌های اندازه‌گیری (۱) آشنایی با نظریه سؤال پاسخ و کاربرد آن (۲) مقیاس‌سازی (۳) روش‌های سنجش شناختی		
				اختیاری گرایش روش‌های آماری (۱) مدل‌سازی معادلات ساختاری (۲) روش‌های آماری چند متغیری (۳) روش‌های نمونه‌گیری		
					آموزش و پرورش ابتدایی و راهنمایی (اخ)	
					آموزش و پرورش متوسطه (اخ)	
					اصول و روش‌های برنامه‌ریزی درسی (اخ)	
					فرایند برنامه‌ریزی آموزشی (اخ)	
					مطالعه تطبیقی در نظام آموزش عالی (اخ)	

فصل چهارم
بررسی تجربیات
دانشگاه‌های ایران

۱-۴ - معرفی دانشگاه‌های داخل کشور

بر اساس دفترچه راهنمای پذیرش دانشجو در سال ۱۳۹۵، دانشگاه‌هایی که در رشته تحقیقات آموزشی پذیرش دانشجو دارند؛ عبارت‌اند از:

- تهران (روزانه - نوبت دوم)
- خوارزمی (روزانه)
- سیستان و بلوچستان (روزانه - نوبت دوم)
- شهید چمران - اهواز (روزانه - نوبت دوم)
- شهید مدنی آذربایجان - تبریز (روزانه - نوبت دوم)
- علامه طباطبایی (روزانه - نوبت دوم)
- فردوسی مشهد (روزانه - نوبت دوم)
- محقق اردبیلی (روزانه - نوبت دوم)
- هرمزگان - بندرعباس (روزانه - نوبت دوم)
- یاسوج (روزانه - نوبت دوم)
- یزد (روزانه و نوبت دوم به هر دو صورت پژوهش محور و آموزش محور)
- تهران در پردیس خودگردان کیش
- خوارزمی در محل پردیس خودگردان در تهران
- پیام نور (گناباد و شیراز به هر دو شیوه آموزش و پژوهش محور)

* لازم به توضیح است که این رشته در برخی از واحدها و مراکز دانشگاه آزاد اسلامی نیز ارائه می‌شود. در برنامه زمانی ارائه دروس در دانشگاه آزاد اسلامی، دروس اصول و روش‌های برنامه‌ریزی درسی، مطالعه تطبیقی در نظام آموزش عالی و شیوه‌های کیفی در تحقیقات آموزشی به‌عنوان دروس اختیاری در جدول نیم سالی آورده شده‌اند.

۲-۴ - دلایل انتخاب دانشگاه

بر اساس استعلام تلفنی و یا مراجعه به سایت دانشگاه‌های اصلی کشور، این رشته بر اساس دروس پیشنهادی و سرفصل کمیته برنامه‌ریزی وزارت متبوع ارائه می‌شود. بر این اساس، می‌توان برنامه ارائه‌شده را در تمامی دانشگاه‌های کشور، مشابه و یکسان دانست. با این وصف، در دانشگاه تهران و به دعوت دکتر عباس بازرگان، کارگروهی متشکل از سه نفر (دکتر عباس بازرگان، دکتر کیامتش، دکتر ولی اله فرزاد) نسبت به تدوین یک برنامه پیشنهادی در این رشته مبادرت نموده‌اند که در ادامه گزارش می‌شود.

فصل چهارم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های ایران

۳-۴- جدول دروس: عنوان، تعداد و نوع واحدهای درسی

جدول (۳-۱). دروس پیش‌بینی شده در برنامه جاری برای رشته تحقیقات آموزشی - کشوری ابلاغ شده وزارت علوم - در مقطع کارشناسی ارشد

عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد
آشنایی با کامپیوتر	۳	جبرانی
زبان تخصصی ۱	۳	جبرانی
زبان تخصصی ۲	۳	جبرانی
آمار توصیفی	۳	جبرانی
ریاضیات پایه	۳	جبرانی
کاربرد کامپیوتر در تحقیقات تربیتی	۲	اصلی
روش‌های تحقیق در علوم تربیتی ۱	۲	اصلی
روش‌های تحقیق در علوم تربیتی ۲	۲	اصلی
روش‌های آماری ۱	۲	اصلی
روش‌های آماری ۲	۲	اصلی
پایان‌نامه	۶	اصلی
فلسفه آموزش و پرورش	۲	تخصصی
روان‌شناسی تربیتی و اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی	۲	تخصصی
روش‌های تدریس پیشرفته	۲	تخصصی
روش‌های ارزیابی آموزشی	۲	تخصصی
سمینار پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت	۲	تخصصی
آموزش و پرورش ابتدایی و راهنمایی	۲	اختیاری
آموزش و پرورش متوسطه	۲	اختیاری
اصول و روش‌های برنامه‌ریزی درسی	۲	اختیاری
فرایند برنامه‌ریزی آموزشی	۲	اختیاری
مبانی نظری و کاربرد آزمون‌های روانی	۲	اختیاری
مطالعه تطبیقی در نظام آموزش عالی	۲	اختیاری
روش‌های نمونه‌گیری	۲	اختیاری
شیوه‌های کیفی در تحقیقات آموزشی	۲	اختیاری

لازم به توضیح است که در زمان بررسی دانشگاه‌های کشور و بر اساس استعلام انجام شده تلفنی از دانشگاه‌های مختلف و یا مراجعه به سایت‌های دانشگاهی، مشخص شد که تمامی دانشگاه‌های کشور که رشته تحقیقات آموزشی در آن‌ها دایر است؛ از برنامه مصوب وزارت علوم به شکل واحد استفاده می‌نمایند.

فصل چهارم: بررسی تجربیات دانشگاه‌های ایران

با توجه به بازنگری این رشته در دانشگاه تهران، برنامه درسی پیشنهادی این دانشگاه به صورت زیر است:

جدول (۲-۳). بازنگری در دانشگاه تهران

نوع درس	تعداد واحد	اسامی دروس	
پیش نیاز	۲	زبان تخصصی	
	۲	مقدمات روش‌های آماری	
	۲	آشنایی با نرم‌افزارهای کامپیوتری	
اصلي	۲	مبانی نظری یاددهی - یادگیری	
	۲	آشنایی با ابزارهای سنجش و ساخت آن‌ها برای تحقیقات آموزشی	
	۲	ارزشیابی آموزشی	
	۲	پژوهش‌های مبتنی بر شبکه‌های اطلاعاتی	
	۲	کاربرد رویکرد سیستمی برای شناسایی مسائل نظام‌های آموزشی	
تخصصی	۲	مبانی نظری و روش‌های کمی در پژوهش‌های آموزشی	
	۲	مبانی نظری و روش‌های کیفی در پژوهش‌های آموزشی	
	۲	مبانی نظری و روش‌های آمیخته در پژوهش‌های آموزشی روش‌های آمار استنباطی ۱ (همبستگی و رگرسیون)	
	۲	روش‌های آمار استنباطی ۲ (طرح‌های تحلیل واریانس)	
	۲	مبانی نظری آزمون‌های روانی	
اختیاری	۲	روش‌های پیشرفته پژوهش‌های آموزشی	الف) گرایش طرح‌های تحقیق
	۲	نظریه و کاربرد اقدام پژوهی	
	۲	اشاعه یافته‌های پژوهش	
	۲	آشنایی با نظریه سؤال پاسخ و کاربرد آن	ب) گرایش روش‌های اندازه‌گیری
	۲	مقیاس‌سازی روش‌های سنجش شناختی	
	۲	مدل‌سازی معادلات ساختاری	ج) گرایش روش‌های آماری
	۲	روش‌های آماری چندمتغیری	
	۲	روش‌های نمونه‌گیری	
پایان‌نامه	۴	پایان‌نامه	
	۳۲	جمع واحد در هر گرایش	

فصل پنجم

پایش دانش‌آموختگان

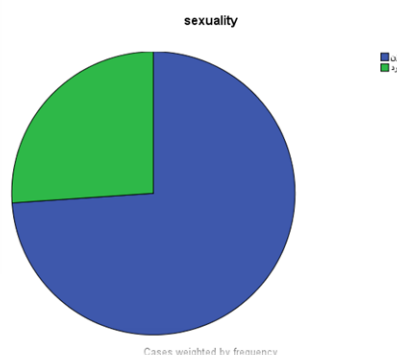

فصل پنجم: پایش دانش آموختگان

در راستای وقوف به وضعیت فارغ التحصیلان رشته و جذب در بازار کار و همچنین توقف زمانی (انتظار) برای اشتغال و بررسی نگاه و انتظار فارغ التحصیلان به عنوان گروه اصلی ذینفعان، سؤالاتی در قالب کاربرگ مصاحبه تدوین شد (پیوست شماره یک) و به صورت تلفنی مورد اجرا قرار گرفت. بر این اساس و بر اساس استعلام از اداره آموزش دانشکده، تعداد ۳۷ نفر به عنوان فارغ التحصیل این رشته شناسایی که پس از دریافت شماره های تماس، به ۲۳ نفر از آنان دسترسی ممکن و مصاحبه به عمل آمد.

جدول شماره (۱-۴). فراوانی و درصد جنسیت شرکت کنندگان

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
زن	۱۷	۷۳/۹	۷۳/۹	۷۳/۹
مرد	۶	۲۶/۱	۲۶/۱	۱۰۰
کل	۲۳	۱۰۰	۱۰۰	-

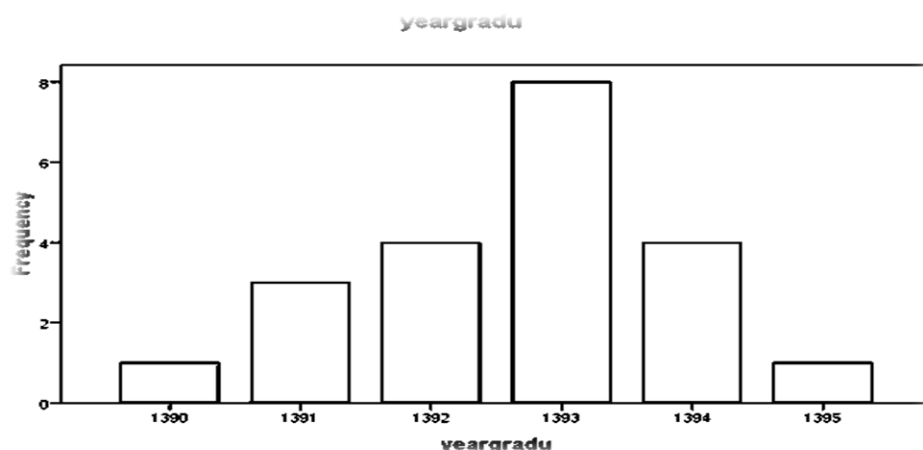
نمودار (۱-۴) - نمایش توزیع دانشجویان مورد مصاحبه بر حسب جنسیت

جدول (۲-۴). فراوانی و درصد فراوانی شرکت کنندگان بر حسب سال فراغت از تحصیل

ورودی سال	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
۱۳۹۰	۱	۴/۸	۴/۸	۴/۸
۱۳۹۱	۳	۱۴/۳	۱۴/۳	۱۹
۱۳۹۲	۴	۱۹	۱۹	۳۸/۱
۱۳۹۳	۸	۳۸/۱	۳۸/۱	۷۶/۲
۱۳۹۴	۴	۱۹	۱۹	۹۵/۲
۱۳۹۵	۱	۴/۸	۴/۸	۱۰۰
کل	۲۱	۱۰۰	۱۰۰	-

فصل پنجم: پایش دانش آموختگان

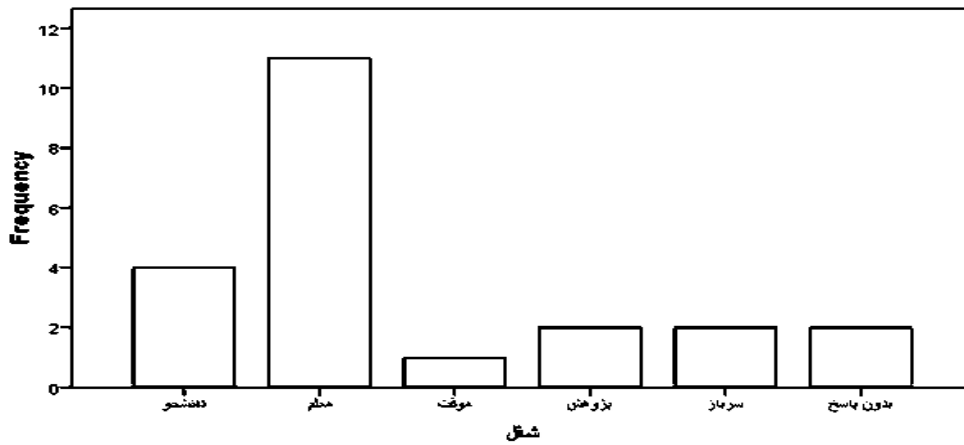
نمودار (۲-۴). نمایش توزیع دانشجویان مورد مصاحبه بر حسب سال فراغت از تحصیل

از میان ۲۳ نفر فارغ‌التحصیل این رشته، هشت نفر در زمان تحصیل و پیش از ورود به این مقطع دارای شغل و پانزده نفر غیر شاغل بوده‌اند. از میان پانزده نفر غیر شاغل نیز، هفت نفر پس از فراغت از تحصیل شاغل شده بودند که چهار نفر از آنان بلافاصله و سه نفر بافاصله تقریبی یک سال به دریافت شغل نائل شده بودند. وضعیت شغلی افراد مورد بررسی در جدول و نمودار (۱) ارائه شده است.

جدول (۳-۴). فراوانی و درصد شغل شرکت‌کنندگان

فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی	
۴	۱۸/۲	۱۸/۲	۱۸/۲	دانشجو
۱۱	۵۰	۵۰	۶۸/۲	معلم
۱	۴/۵	۴/۵	۷۲/۷	موقت
۲	۹/۱	۹/۱	۸۱/۸	پژوهش
۲	۹/۱	۹/۱	۹۰/۹	سرباز
۲	۹/۱	۹/۱	۱۰۰	پاسخ بدون
۲۲	۱۰۰	۱۰۰	-	کل

فصل پنجم: پایش دانش آموختگان

نمودار

۴-)

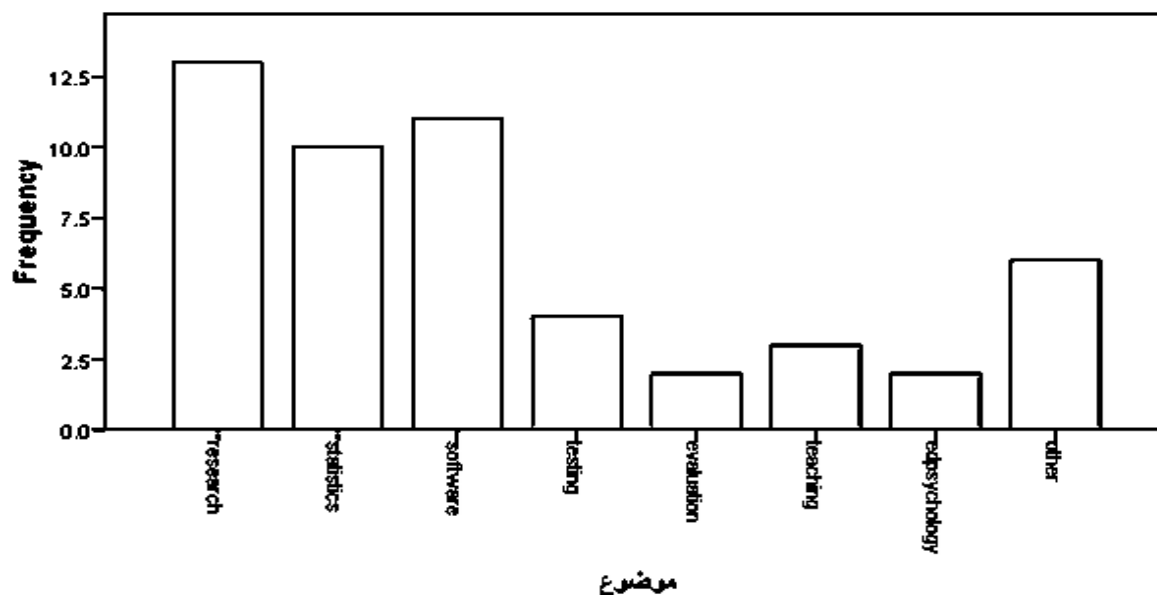
۳). نمایش توزیع دانشجویان مورد مصاحبه برحسب تجربه شغلی و انتظار بازار کار

در کاربرد مصاحبه با فارغ التحصیلان از آن‌ها خواسته شد که برحسب تجربه شغلی و انتظار بازار کار، بیشترین درس مورد استفاده در این دوره را نام ببرند که پاسخ‌ها در نمودار (۳) ارائه شده است:

جدول (۴-۴). فراوانی و درصد فراوانی موضوعات درسی

فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
آمار	۵	۲۰	۲۰
تحقیق	۸	۳۲	۵۲
نرم افزار	۴	۱۶	۶۸
ارزشیابی	۲	۸	۷۶
آزمون سازی	۲	۸	۸۴
کامپیوتر	۱	۴	۸۸
تحقیق	۱	۴	۹۲
مسائل آموزشی	۱	۴	۹۶
اندازه گیری	۱	۴	۱۰۰
کل	۲۵	۱۰۰	-

فصل پنجم: پایش دانش‌آموختگان

نمودار (۴-۴) - نمایش توزیع دانشجویان مورد مصاحبه بر حسب بیشترین موضوعات درسی مفید

بر اساس آنچه در نمودار فوق مشاهده می‌شود، فارغ‌التحصیلان رشته بیشترین موضوعات درسی مفید برای فعالیت‌های حرفه‌ای خود را به ترتیب در موضوعات مربوط به روش پژوهش، نرم‌افزارهای تحقیقی و آماری، روش‌های آماری دانسته و پس از آن به موضوعات آزمون‌سازی، روش تدریس، ارزشیابی و روان‌شناسی تربیتی اشاره نموده‌اند. سایر موارد شامل روان‌شناسی، برنامه درسی و فلسفه بود.

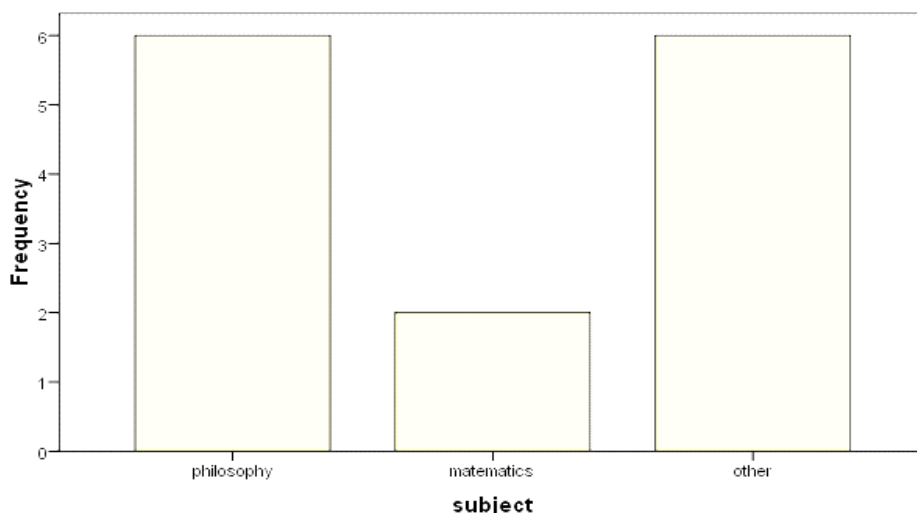
همچنین در قالب یک سؤال در کاربردگ مصاحبه از فارغ‌التحصیلان خواسته شد که بر حسب تجربه شغلی و انتظار بازار کار، دروس فاقد کارآمدی لازم در رشته را نام ببرند که پاسخ افراد مورد بررسی به شرح زیر بود.

جدول (۴-۵). فراوانی و درصد فراوانی ناکارآمدی مسیر فعالیت شغلی

فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی	
۶	۴۲/۹	۴۲/۹	۴۲/۹	فلسفه
۲	۱۴/۳	۱۴/۳	۵۷/۱	ریاضیات
۶	۴۲/۹	۴۲/۹	۱۰۰	سایر
۱۴	۱۰۰	۱۰۰	-	کل

فصل پنجم: پایش دانش آموختگان

Cases weighted by frequency

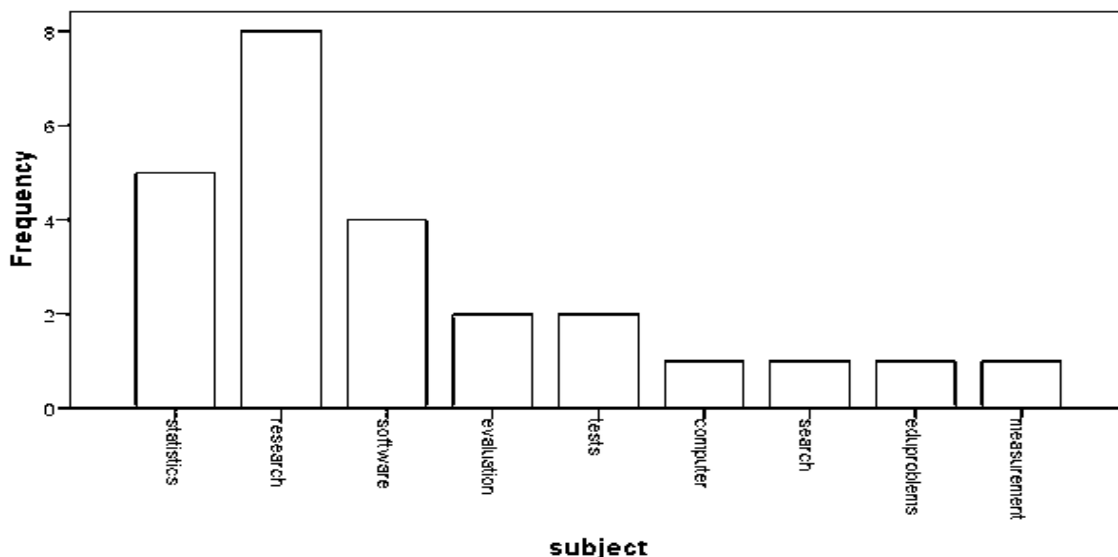
نمودار (۴-۵) - نمایش توزیع دانشجویان مورد مصاحبه بر حسب بیشترین ناکارآمدی در مسیر شغلی

بر اساس آنچه در جدول و نمودار (مشاهده می شود؛ فارغ التحصیلان رشته بیشترین ناکارآمدی در مسیر فعالیت شغلی را به دروس فلسفه (شش نفر) و ریاضی مقدماتی (دو نفر) نسبت داده و موضوعات فنون تدریس، زبان، برنامه درسی، روان سنجی، آمار و SPSS هر کدام توسط یک نفر عنوان شده است. در قالب یک سؤال از فارغ التحصیلان خواسته شد تا موضوعاتی را که برای ارتقاء رشته قائل هستند، نام ببرند که موارد زیر از سوی آنان مطرح شد:

جدول (۴-۶). فراوانی و درصد فراوانی بیشترین موارد موضوعی مورد نیاز

فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
آمار	۵	۲۰	۲۰
تحقیق	۸	۳۲	۵۲
نرم افزار	۴	۱۶	۶۸
ارزشیابی	۲	۸	۷۶
آزمون سازی	۲	۸	۸۴
کامپیوتر	۱	۴	۸۸
تحقیق	۱	۴	۹۲
مسائل آموزشی	۱	۴	۹۶
اندازه گیری	۱	۴	۱۰۰
کل	۲۵	۱۰۰	-

فصل پنجم: پایش دانش آموختگان

نمودار (۴-۶) - توزیع موارد ضروری و مهم از منظر دانشجویان مورد مصاحبه

همان گونه که در جدول و نمودار فوق مشاهده می شود، فارغ التحصیلان مورد بررسی بیشترین موارد موضوعی را برای افزودن به واحدهای درسی در موارد روش تحقیق، آمار پیشرفته، نرم افزارها (با تأکید بر نرم افزارهای آماری توسط سه نفر) دانسته و پس از آن به مواردی مانند مدل های ارزشیابی، آزمون سازی (با فراوانی هر کدام دو نفر) و سپس مهارت های رایانه ای، جستجوی در پایگاه های اطلاعاتی، مسائل آموزش و پرورش و نظریه های جدید اندازه گیری (هر کدام یک نفر) اشاره داشته اند.

به عنوان آخرین سؤال از افراد مصاحبه شده خواسته شد که پیشنهاد های کلی در خصوص بهبود رشته را ارائه نمایند که موارد زیر ارائه گردید:

- جدایی درس روان شناسی تربیتی (روش تدریس) از سنجش و اندازه گیری (دو نفر)
- تعریف و تأسیس مقطع دکتری (چهار نفر)
- اضافه شدن درس آمار توصیفی و تلفیق با مقدمات ریاضی در قالب یک درس (یک نفر)
- افزایش واحدهای درس روش تحقیق (دو نفر)
- کاهش تمرکز بر روش های تحقیق کیفی و توجه بیشتر به مطالعات کمی
- تعریف دوره های کارآموزی در موقعیت های با مأموریت پژوهشی
- تمرکز بیشتر بر موضوعات و شیوه های کاربردی به جای ارائه مباحث نظری و افزایش واحدهای عملی (پنج نفر)
- تعریف و ایجاد واحد کارآفرینی
- زمینه سازی و ضابطه مندی ارتباط بیشتر دانشجویان با مدرسه
- الزام دانشجویان به ارائه مقاله و طرح پژوهشی
- گسترش موضوعات قابل قبول برای تصویب موضوع پایان نامه و انتظار یادگیری پایه های تحقیق (همانند دانشگاه تهران)

فصل ششم

پایش کارفرمایان

۱-۶- چارچوب سؤالات

- ۱- دانش آموختگان دانشگاهی تا چه حد شایستگی‌های موردنیاز شما را داشته‌اند؟ (شایستگی‌ها شامل: کلیه توانمندی‌ها و مهارت‌ها و دانشی است که دانش آموختگان در طول دوران تحصیل کسب کرده‌اند)
- با عنایت به اینکه معمولاً انتظار امور مربوط به پژوهشگری آموزشی و تربیتی از فارغ‌التحصیلان این رشته؛ بیشتر معطوف به سازمان‌های رسمی آموزشی است، از افرادی با سابقه دبیری شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان و یا عضویت در شورای تحقیقات آموزش و پرورش بهره‌گیری شد. اسامی افراد مورد مصاحبه در پیوست (۴) ارائه شده است. افراد انتخابی از طریق نمونه‌گیری زنجیره‌ای انتخاب شدند.

فصل ششم: پایش کارفرمایان

جدول (۱-۶). پاسخ فارغ التحصیلان به سؤالات مصاحبه

سؤال یک) فراخوانی فارغ التحصیلان رشته تحقیقات آموزشی را بیشتر برای چه نوع پژوهش‌ها [فعالیت‌هایی] مناسب می‌دانید؟	
مصاحبه‌شونده یک	در هر جایی که پروژه‌ای برای یادگیری هست و هر مسئله پژوهشی که به فرایند آموزش مرتبط می‌شود؛ بنابراین نباید تنها در حیطه آموزش و پرورش دیده شوند. باید برای گستره مطالعات آماده باشند؛ هر چند که بیشتر الان از مطالعات پیمایشی استفاده می‌شود. برای توانمندسازی کارکنان در شرکت‌هایی مانند شرکت برق می‌توانند مناسب باشند.
مصاحبه‌شونده دو	این‌ها در کل ضعیف‌تر از فارغ التحصیلان پژوهشگری علوم اجتماعی هستند (مصاحبه‌شونده فارغ التحصیل پژوهشگری علوم اجتماعی است).
مصاحبه‌شونده سه	توانمندی در مطالعات معطوف به هر دو رویکرد کمی و کیفی نیاز است و شاید هم به نسبت مساوی. به قول دکتر بازرگان، رسیدن به مطالعات کیفی از کمی می‌گذرد. فارغ التحصیلان این رشته باید این ویژگی را داشته باشند که برای دکتری به هر گرایشی وارد می‌شوند؛ بتوانند آن رشته را بهتر توسعه دهند. مطلوب این است که این فارغ التحصیلان مستعد مطالعه و توسعه قلمرو رشته - گرایش‌های دیگر علوم تربیتی باشند.

سؤال دو) آیا فارغ التحصیلان این رشته - مقطع را توانمند احساس می‌کنید؟ بلی ... در چه زمینه‌هایی؟ خیر ... در چه زمینه‌هایی؟ ... چرا؟	
مصاحبه‌شونده یک	خیر. من آن‌ها را توانمند نمی‌دانم. در این رشته، ماهیت و اهداف روشن نشده؛ انگار جوری بحران هویت دارند و مرزهاشون مشخص نیست. به مسائل بنیادین کمتر توجه می‌کنند و بیشتر به لایه‌های سطحی توجه دارند. موضوعاتی را انتخاب می‌کنند که رشته‌های دیگر می‌توانند این کارها را انجام دهند. در تعریف مسائل و حتی در روش‌ها (مانند پیمایش) دچار مشکل هستند.
مصاحبه‌شونده دو	خیر؛ بیشتر به صورت نظری بار می‌آیند و فارغ التحصیلان پژوهشگری اجتماعی کاربردی‌تر آموزش می‌بینند. حتی در علوم پزشکی، کارهای عمیق‌تری در تحقیقات کیفی در مقایسه با علوم تربیتی انجام شده است.
مصاحبه‌شونده سه	ارائه پروپوزال و پاسخ به فراخوان‌های پژوهشی بیشتر معطوف به اعتماد به نفس و اعتماد به توانمندی‌های خود دانشجویان است که در بین دانشجویان علوم تربیتی به‌طور عام و در مقایسه با دانشجویان علوم اجتماعی ضعیف هستند. روحیه پژوهشگری باید تقویت شود.

فصل ششم: پایش کارفرمایان

۲- شایستگی‌های محوری که دانش‌آموختگان نیاز دارند را بیان کنید.

سؤال سه) لازم می‌بینید که چه درس‌هایی در مجموعه دروس دانشجویان این رشته - مقطع پررنگ‌تر شود؟ آیا برای تغییر یا بهبود سرفصل‌های موجود در دروس این رشته نظری دارید؟	
مصاحبه‌شونده یک	کارورزی پژوهشی که دانشجویها به یک شرکت و یا سازمان وارد شده و مسائل مرتبط با آموزش را شناخت پیدا نمایند. رشته ماهیت بین‌رشته‌ای دارد و دروسی مانند جامعه‌شناسی و سنجش و روان‌شناسی اجتماعی وارد شوند. الآن در علوم تربیتی غرق شده است. دروسی مثل جامعه‌شناسی آموزش و یا جامعه‌شناسی پژوهش می‌تواند لازم باشد.
مصاحبه‌شونده دو	کارورزی و ارتباط دانشجویان با نیازهای تحقیقاتی سازمان‌ها
مصاحبه‌شونده سه	ارزشیابی آموزشی رویکردهای کیفی و مطالعه روش‌هایی مانند Case study

سؤال چهار) مهم‌ترین نوع انتظارات - بهره‌گیری و فراخوان فارغ‌التحصیلان این رشته را در مؤسسات آموزشی و یا سایر مؤسسات چه می‌دانید؟	
مصاحبه‌شونده یک	در حال حاضر میان فارغ‌التحصیلان این رشته با رشته‌های موازی تفاوتی نیست. مطلوب این است که مرز این رشته با رشته‌های دیگر مشخص شود. بیشتر نیازسنجی آموزشی و یا فرایند آموزش با پیامدهای آموزشی در سازمان
مصاحبه‌شونده دو	باید آموزش و پرورش و دانشگاه با هم در ارتباط باشند. باید کارورزی کنند و بعد از آن مدرک تحصیلی را اخذ نمایند.
مصاحبه‌شونده سه	ما بیشتر به دنبال اثربخشی برنامه‌ها هستیم؛ بنابراین ارزشیابی برای این رشته خیلی مهم است.

فصل ششم: پایش کارفرمایان

۶-۲- نقاط قابل بهبود برنامه درسی بر اساس نتایج حاصل از ارزیابی دیدگاه کارفرمایان را تشریح کنید.

سؤال پنج) اگر توضیح دیگری را برای بهبود برنامه درسی لازم می‌دانید، بیان فرمایید.	
مصاحبه‌شونده یک	استاد متخصص تحقیقات آموزشی کم داریم. کارورزی بسیار مهم است. فارغ‌التحصیلان نیازهای واقعی سازمان‌ها را نمی‌دانند
مصاحبه‌شونده دو	در حوزه علوم تربیتی، خیلی از استادان فقط استاد در تدریس هستند. دانشجویان این رشته دارای کارورزی نیستند. بسیاری از نیازهای فعلی آموزش و پرورش توسط فارغ‌التحصیلان پژوهشگری اجتماعی انجام می‌شود و نه تحقیقات آموزشی.
مصاحبه‌شونده سه	برای فضا سازی ورود به عرصه مطالعات اجتماعی و محیطی باید فضا سازی شود. این نیازمند ارتباط با جامعه است. این رشته مانند یک جزیره است و قبل و بعد ندارد. سرگردانی موضوعی دارند. باید جهت گیری موضوعی داشته باشند.

فصل هفتم

با هم‌نگری و نتیجه‌گیری

۷-۱. نتیجه‌گیری:

در این مطالعه، از منابع متنوعی برای تصمیم‌گیری در مسیر بازنگری برنامه درسی استفاده شد. یافته‌ها برحسب منابع جمع‌آوری داده‌ها بدین شرح است:

الف) اسناد فرادست:

- تربیت پژوهشگر برای انجام تحقیقات آموزشی
- درک رابطه نظام آموزشی با سیستم‌های پیرامونی
- آشنایی با اصول برنامه‌ریزی، تحلیل هزینه‌های آموزشی، اندازه‌گیری و یادگیری
- تعیین نیازها و اولویت‌های پژوهشی
- درک اصول و کاربرد رایانه و نرم‌افزارها
- درک الگوهای ارزشیابی و اجرا
- تهیه گزارش‌های پژوهشی
- پژوهش‌های علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی

ب) متخصصان موضوعی و کارفرمایان:

- ضرورت کسب توانمندی‌های روش‌شناسی
- توانایی انجام پژوهش‌های کمی و کیفی
- تدریس در زمینه پژوهش
- فعالیت‌های ارزیابی
- نیازسنجی و شناسایی اولویت‌های پژوهشی

ج) دانشگاه‌های خارج از کشور

- ارزیابی تحقیقات به‌طور انتقاد
- ایجاد ابزارهای ارزیابی
- انجام تحقیقات آموزشی
- توان استفاده از نرم‌افزارهای آماری و پژوهشی
- درک رابطه سیاست‌گذاری با تحقیقات آموزشی
- توانمندی در مطالعات میان‌رشته‌ای
- توانمندی‌های فلسفی، معرفت‌شناسی و روش‌شناسی

- توانمندی انتشار یافته‌های پژوهشی

- تحلیل موضوعی اسناد و متون

د) تجربه حاصل از دانشگاه‌های تهران:

- توانمندی انجام پژوهش

- توانایی آزمون‌سازی

- توانایی فعالیت‌های ارزشیابی

- توانایی تحلیل‌های آماری پیشرفته

نتایج اصلی مصاحبه با فارغ‌التحصیلان:

- توانایی انجام تحقیق

- توانایی محاسبات آماری

- آشنایی با نرم‌افزارهای آماری و پژوهشی و توانایی کاربرد آنها

- آشنایی با اصول و الگوهای ارزشیابی و توانایی انجام

- توانایی آزمون‌سازی

تحلیل شایستگی‌ها بر اساس مطالعات قبلی:

- توانایی انتخاب مسئله و موضوع تحقیق

- انجام پژوهش‌های کمی و کیفی

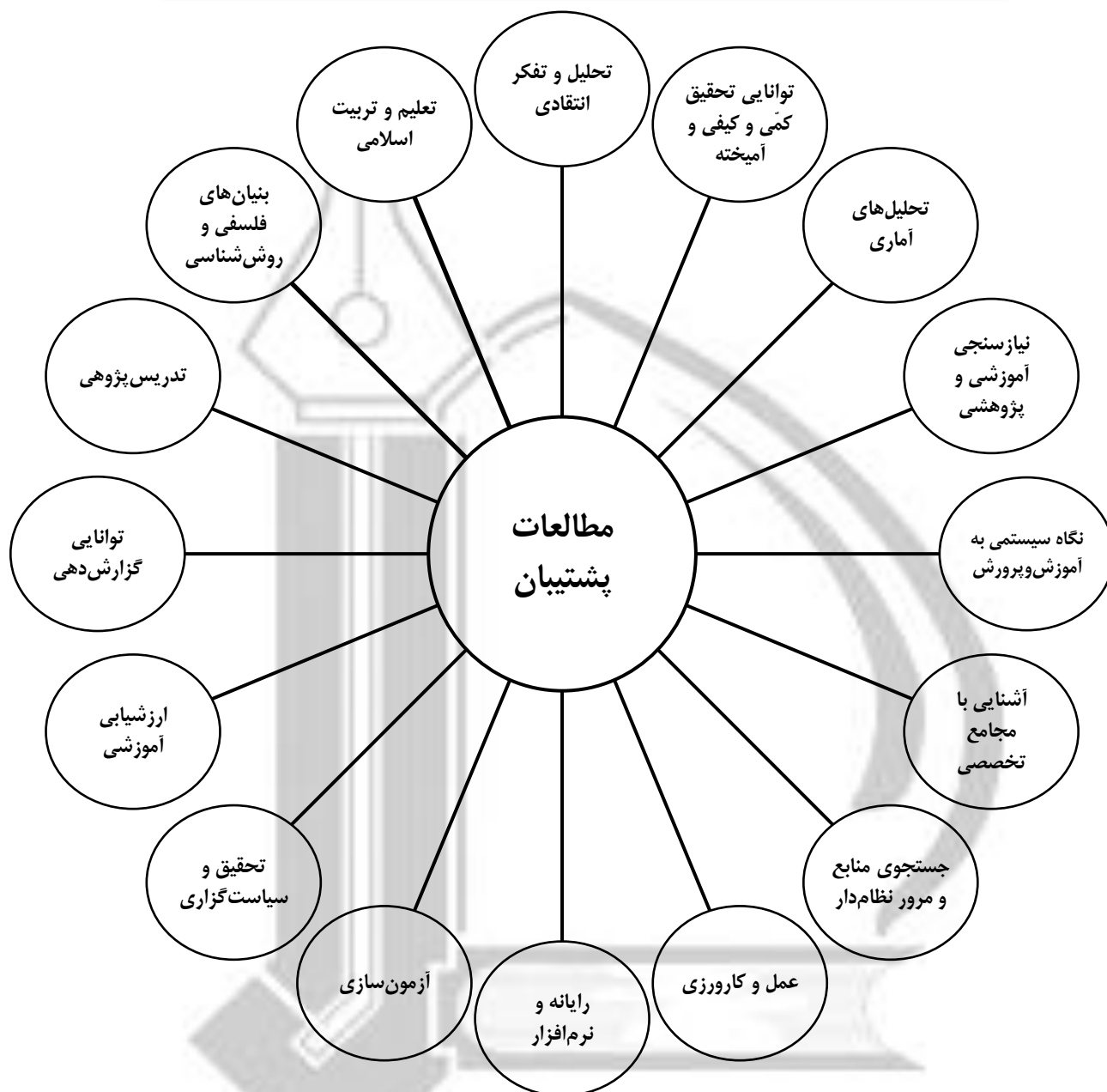
- ارزیابی پیشینه پژوهش

- توانایی نگارش گزارش پژوهش

- توانمندی ارائه یافته‌ها در قالب مقاله و شرکت در همایش‌ها

بر اساس جمع‌بندی از منابع مختلفی که داده‌ها و اطلاعات از طریق آنها جمع‌آوری گردید، می‌توان مهم‌ترین انتظارات

و جهت‌گیری‌ها برای تغییر در برنامه درسی رشته تحقیقات آموزشی را در قالب شکل زیر نشان داد:

شکل (۷-۱). انتظارات موضوعی حاصل از مطالعات پشتیبان

۷-۲- تشریح رابطه بین مطالعات انجام‌شده با برنامه درسی موردبازنگری

در این قسمت، رابطه میان یافته‌های مطالعه با دروس پیشنهادی ارائه می‌شود:

اسناد فرادست:

افزایش سهم کشور در تولید علم،
آماده‌سازی دانشجویان برای مشاغل
مربوط به تحقیقات درباره نظام‌های
آموزشی

تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:

Stirling, Boston, London
Edinburg, Michigan, Sydney,
Oxford (تحلیل داده‌های کمی)
داخل کشور: برنامه جاری
وزارت علوم و برنامه پیشنهادی
دانشگاه تهران

نظر کارفرمایان و باران آموزشی:

باران آموزشی: تأکید بر ریاضیات
پایه

ریاضیات پایه (جبرانی)

آمار توصیفی (جبرانی)

آمار استنباطی در پژوهش‌های تربیتی (تخصصی)

روش‌های آماری در طرح‌های آزمایشی (تخصصی)

آمار چندمتغیری در پژوهش‌های تربیتی (اختیاری)

نظر فارغ‌التحصیلان

اولویت دوم برای دروس آمار از حیث اهمیت
موضوعی در رشته

مطالعات انجام‌شده پیشین

قلمداد در زمره مهم‌ترین شایستگی‌ها برای تحلیل
داده‌ها (اکرمی، ۱۳۹۲)

اسناد فرادست:

تقویت نهضت نرم‌افزاری و ترویج پژوهش، توانایی در تولید علم و فناوری، دستیابی به جایگاه علم و فناوری، برخوردار از دانش پیشرفته، آماده‌سازی دانشجویان برای مشاغل مربوط به تحقیقات درباره نظام‌های آموزشی

تجارب دانشگاه‌های داخل و خارج:

آشنایی با نرم‌افزارهای آماری

Edinburg

داخل کشور:

برنامه جاری وزارت علوم و برنامه

پیشنهادی دانشگاه تهران

نظر کارفرمایان و یاران آموزشی:

یاران آموزشی: توانایی کاربرد از

رایانه برای تحلیل داده‌های کمی و

کیفی، ارائه در سمینارها

کاربرد رایانه در تعلیم و تربیت (جبرانی)

کاربرد رایانه در پژوهش‌های تربیتی

(اختیاری)

نظر فارغ‌التحصیلان

دارای اولویت سوم از حیث موضوعی برای اشتغال و بهره‌گیری تخصصی

مطالعات انجام‌شده پیشین

نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:

تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:

(سیاست‌گذاری و Oxford
اجرا و پژوهش)

(زمینه‌های نظری و London
پژوهش)

اسناد فرادست:

ضرورت تلفیق آموزش با تربیت،
پژوهش و مهارت

مبانی و اصول تعلیم و تربیت (جبرانی)

مطالعات انجام شده پیشین

نظر فارغ‌التحصیلان

اسناد فرادست:

توسعه پژوهش‌های بنیادی معرفتی در حوزه علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی و ارائه تولیدات علمی مبتنی بر آنها، جهت‌گیری آموزش و پژوهش از طرح‌واره‌های دینی - اسلامی، هماهنگی و همسویی علم و دین در بینش اسلام

تجارب دانشگاه‌های داخل و خارج:

(Oxford)تحلیل انتقادی
(Warwick)روش‌شناسی
(Strling)روش‌شناسی
(London) رویکردها
داخل کشور:
برنامه جاری وزارت علوم در قالب فلسفه آموزش و پرورش

نظر کارفرمایان و یاران آموزشی:

مورد تأکید وافر یاران آموزشی

فلسفه علم و روش‌شناسی (تخصصی)

مکاتب فلسفی و آراء تربیتی (اختیاری)

نظر فارغ‌التحصیلان

در خصوص درس فلسفه آموزش و پرورش، شش نفر این درس را در مسیر فعالیت شغلی، ناکارآمد توصیف نموده‌اند

مطالعات انجام‌شده پیشین

اسناد فرادست:

جامعه‌ای برخوردار از دانش پیشرفته، دستیابی به جایگاه اول علمی و تولید علم در منطقه، افزایش سهم کشور در تولید علم، نهاده‌سازی پژوهش محوری و نوآوری در افراد و سازمان‌ها، آماده‌سازی دانشجویان برای

تجارب دانشگاه‌های داخل و خارج:

**Stirling, Boston, London
Edinburg, Michigan,
Sydney, Oxford, Warwick**

داخل کشور:

برنامه جاری وزارت علوم و
برنامه پیشنهادی دانشگاه تهران

**نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:**

ضرورت توان انجام گستره وسیع
مطالعات پژوهشی، توجه به هر
دو قلمرو پژوهش‌های کمی و
کیفی

پژوهش‌های کمی (تخصصی)

پژوهش‌های کیفی (تخصصی)

پژوهش‌های آمیخته (اختیاری)

نمونه‌گیری در پژوهش‌های تربیتی (اختیاری)

نظر فارغ‌التحصیلان

دارای بالاترین اولویت موضوعی

مطالعات انجام‌شده پیشین

قلمداد در زمره مهم‌ترین شایستگی (اکرمی، ۱۳۹۲)

**نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:**

ضرورت تربیت دانشجو
به صورت کاربردی‌تر، ارتباط
بیشتر با نیازهای واقعی
سازمان‌های آموزشی از طریق
کارورزی

**تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:**

Michigan, Sydney,
Oxford

اسناد فرادست:

زمینه‌سازی برای مشارکت بیشتر
دانشجویان در امور پژوهشی

کارورزی پژوهشی (تخصصی)

مطالعات انجام‌شده پیشین

برنامه‌ریزی زمانی و بودجه‌بندی پژوهش، در زمره
مهم‌ترین شایستگی‌ها قلمداد شده‌اند (اکرمی،
۱۳۹۲)

نظر فارغ‌التحصیلان

مورد تأکید شش نفر از افراد مصاحبه شده

نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:

تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:

Oxford, Michigan

داخل کشور:

برنامه پیشنهادی دانشگاه تهران

اسناد فرادست:

اصلاح نظام آموزشی کشور،
جهت‌دهی آموزش و پژوهش و
فناوری به حل مشکلات و رفع
نیازهای واقعی و اقتضائات
کشور، هدایت نظام برنامه‌ریزی
آموزشی و پژوهشی به سمت
تولید و بوم‌محور کردن علم و

مسائل نظام‌های آموزشی در ایران (اختیاری)

مطالعات انجام‌شده پیشین

نظر فارغ‌التحصیلان

مورد پیشنهادی توسط یک نفر

نظر کارفرمایان و یاران آموزشی:

تجارب دانشگاه‌های داخل و

خارج:

London

داخل کشور:

برنامه جاری وزارت علوم و

عنوان اشاعه یافته‌های پژوهشی

در برنامه پیشنهادی دانشگاه

تهران

اسناد فرادست:

ایجاد سازوکارهای انگیزشی

برای توسعه رقابت سالم در

فعالیت‌های آموزش عالی و

پژوهشی، تقویت ترویج پژوهش،

زمینه‌سازی برای مشارکت بیشتر

دانشجویان در امور پژوهشی

سمینار در پژوهش‌های تربیتی (اختیاری)

مطالعات انجام شده پیشین

قلمداد در زمره مهم‌ترین شایستگی‌ها: ارائه یافته‌های

پژوهشی در کنفرانس‌ها (اکرمی، ۱۳۹۲)

نظر فارغ‌التحصیلان

مورد درخواست دو نفر از افراد مصاحبه شده

نظر کارفرمایان و یاران آموزشی:

مورد تأکید یاران آموزشی

تجارب دانشگاه‌های داخل و

خارج:

اسناد فرادست:

نهادینه کردن نگرش اسلامی به علم و تسریع در فرایندهای اسلامی شدن نهادهای آموزشی و پژوهشی، اخلاق حرفه‌ای و ضوابط رفتاری در محیط‌های علمی و پژوهش، توجه به هماهنگی و همسویی علم و دین در بینش اسلامی در طراحی و تدوین برنامه‌های پژوهشی

علم دینی و پژوهش در مطالعات تربیتی
(اختیاری)

مطالعات انجام‌شده پیشین

نظر فارغ‌التحصیلان

نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:

مورد تأکید یاران آموزشی:
تدریس پژوهش

تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:

داخل کشور:
برنامه جاری وزارت علوم و
برنامه پیشنهادی دانشگاه تهران

اسناد فرادست:

ضرورت تلفیق آموزش با تربیت،
پژوهش و مهارت؛ ترویج
پژوهش محور کردن آموزش

روش‌های تدریس نوین (اختیاری)

مطالعات انجام‌شده پیشین

نظر فارغ‌التحصیلان

**نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:**

تأکید کارفرمایان: نیازی است که باید پاسخ داده شود، نیازسنجی آموزشی و مطالعه پیامدهای آموزشی و سنجش اثربخشی برنامه‌ها از اهمیت وافری برخوردار

**تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:**

Boston

داخل کشور:

برنامه جاری وزارت علوم و برنامه
پیشنهادی دانشگاه تهران

اسناد فرادست:

افزایش سهم کشور در تولید علم،
آماده‌سازی دانشجویان برای
مشاغل مربوط به تحقیقات درباره
نظام‌های آموزشی، ارتقای
بهره‌وری مؤسسات آموزش عالی و
پژوهشی در چارچوب نظام تعلیم و
تربیت اسلامی

ارزشیابی آموزشی (اختیاری)

نیازسنجی آموزشی و پژوهشی (اختیاری)

مطالعات انجام‌شده پیشین

پایین‌تر بودن شایستگی‌های فارغ‌التحصیلان رشته از
حد انتظار در فرایند ارزشیابی (روضه، ۱۳۹۴)

نظر فارغ‌التحصیلان

مورد تأکید دو نفر

نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:

مورد تأکید یاران آموزشی

تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:

Stirling, Boston

داخل کشور:

برنامه جاری وزارت علوم و
برنامه پیشنهادی دانشگاه تهران

اسناد فرادست:

افزایش سهم کشور در تولید
علم، آماده‌سازی دانشجویان
برای مشاغل مربوط به تحقیقات
درباره نظام‌های آموزشی

مبانی نظری و کاربرد آزمون‌ها در
پژوهش‌های تربیتی (اختیاری)
نظریه‌های جدید اندازه‌گیری (اختیاری)

مطالعات انجام‌شده پیشین

نظر فارغ‌التحصیلان

مورد تأکید دو نفر از فارغ‌التحصیلان

نظر کارفرمایان و یاران
آموزشی:

ماهیت رشته ایجاب می‌کند که
در مباحثی مانند روان‌شناسی
اجتماعی بیشتر وارد شوند.

تجارب دانشگاه‌های داخل و
خارج:

(زمینه‌های نظری) London

داخل کشور:

برنامه جاری وزارت علوم

اسناد فرادست:

ایجاد سازوکارهای انگیزشی
برای توسعه رقابت سالم در
فعالیت‌های پژوهشی

کاربرد روان‌شناسی در پژوهش تربیتی
(اختیاری)

مطالعات انجام‌شده پیشین

نظر فارغ‌التحصیلان

درخواست جدایی روان‌شناسی تربیتی از سنجش و
اندازه‌گیری توسط دو نفر

فصل هفتم: باهم‌نگری و نتیجه‌گیری

۷-۳- مقایسه برنامه درسی قدیم با برنامه درسی پیشنهادی

جدول (۷-۱). تغییرات ایجادشده در عناوین درسی رشته تحقیقات آموزشی

ردیف	عنوان دروس جاری	تعداد واحد (فعلی)	عنوان دروس پیشنهادی (جدید)	تعداد واحد (پیشنهادی)	تغییر عنوان	تغییر تعداد واحد	تغییر نوع واحد	درس حذف شده	تغییر مشخصات
۱	آشنایی با کامپیوتر	۳ جبرانی	کاربرد رایانه در تعلیم و تربیت	۲ جبرانی	*	*			
۲	زبان تخصصی ۱	۳ جبرانی	زبان تخصصی	۲ جبرانی	*	*			
۳	زبان تخصصی ۲	۳ جبرانی						*	
۴	آمار توصیفی	۳ جبرانی	آمار توصیفی	۲ جبرانی		*			
۵	ریاضیات پایه	۳ جبرانی	ریاضیات پایه (ریاضیات و کاربرد آن در مدیریت)	۳ جبرانی	*				
۶			مبانی و اصول تعلیم و تربیت	۲ جبرانی					
۷	کاربرد کامپیوتر در تحقیقات تربیتی	۲ اصلی	کاربرد رایانه در پژوهش‌های تربیتی	۲ اختیاری	*	*	*		
۸	روش‌های تحقیق در علوم تربیتی ۱	۲ اصلی	پژوهش‌های کمی	۲ تخصصی	*	*	*		
۹	روش‌های تحقیق در علوم تربیتی ۲	۲ اصلی	پژوهش‌های کیفی	۲ تخصصی	*	*	*		
۱۰	روش‌های آماری ۲۱	۲ اصلی	آمار استنباطی در پژوهش‌های تربیتی	۲ تخصصی	*	*	*		
۱۱	روش‌های آماری ۲۲	۲ اصلی	روش‌های آماری در طرح‌های آزمایشی	۲ تخصصی	*	*	*		
۱۲			فلسفه علم و روش‌شناسی	۲ تخصصی					
۱۳			کارورزی پژوهشی	۲ تخصصی					
۱۴	فلسفه آموزش و پرورش	۲ تخصصی	مکاتب فلسفی و آراء تربیتی	۲ اختیاری	*	*	*		
۱۵	روان‌شناسی تربیتی و اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی	۲ تخصصی	کاربرد روان‌شناسی در پژوهش تربیتی	۲ اختیاری	*	*	*		

فصل هفتم: باهم‌نگری و نتیجه‌گیری

		*		*	۲ اختیاری	روش‌های تدریس نوین	۲ تخصصی	روش‌های تدریس پیشرفته	۱۶
		*		*	۲ اختیاری	ارزشیابی آموزشی	۲ تخصصی	روش‌های ارزیابی آموزشی	۱۷
		*		*	۲ اختیاری	سمینار در پژوهش‌های تربیتی	۲ تخصصی	سمینار پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت	۱۸
		*					۲ اختیاری	آموزش و پرورش ابتدایی و راهنمایی	۱۹
		*					۲ اختیاری	آموزش و پرورش متوسطه	۲۰
		*					۲ اختیاری	اصول و روش‌های برنامه‌ریزی درسی	۲۱
		*					۲ اختیاری	فرایند برنامه‌ریزی آموزشی	۲۲
				*	۲ اختیاری	مبانی نظری و کاربرد آزمون‌ها در پژوهش‌های تربیتی	۲ اختیاری	مبانی نظری و کاربرد آزمون‌های روانی	۲۳
		*					۲ اختیاری	مطالعه تطبیقی در نظام آموزش عالی	۲۴
				*	۲ اختیاری	نمونه‌گیری در پژوهش‌های تربیتی	۲ اختیاری	روش‌های نمونه‌گیری ۲	۲۵
				*	۲ اختیاری	پژوهش‌های آمیخته	۲ اختیاری	شیوه‌های کیفی در تحقیقات آموزشی	۲۶
					۲ اختیاری	مسائل نظام‌های آموزشی در ایران			۲۷
					۲ اختیاری	علم دینی و پژوهش در مطالعات تربیتی			۲۸
					۲ اختیاری	نیازسنجی آموزشی و پژوهشی			۲۹
					۲ اختیاری	نظریه‌های جدید اندازه‌گیری			۳۰
					۲ اختیاری	آمار چندمتغیری در پژوهش‌های تربیتی			۳۱
			*		۴		۶	پایان‌نامه	۳۲

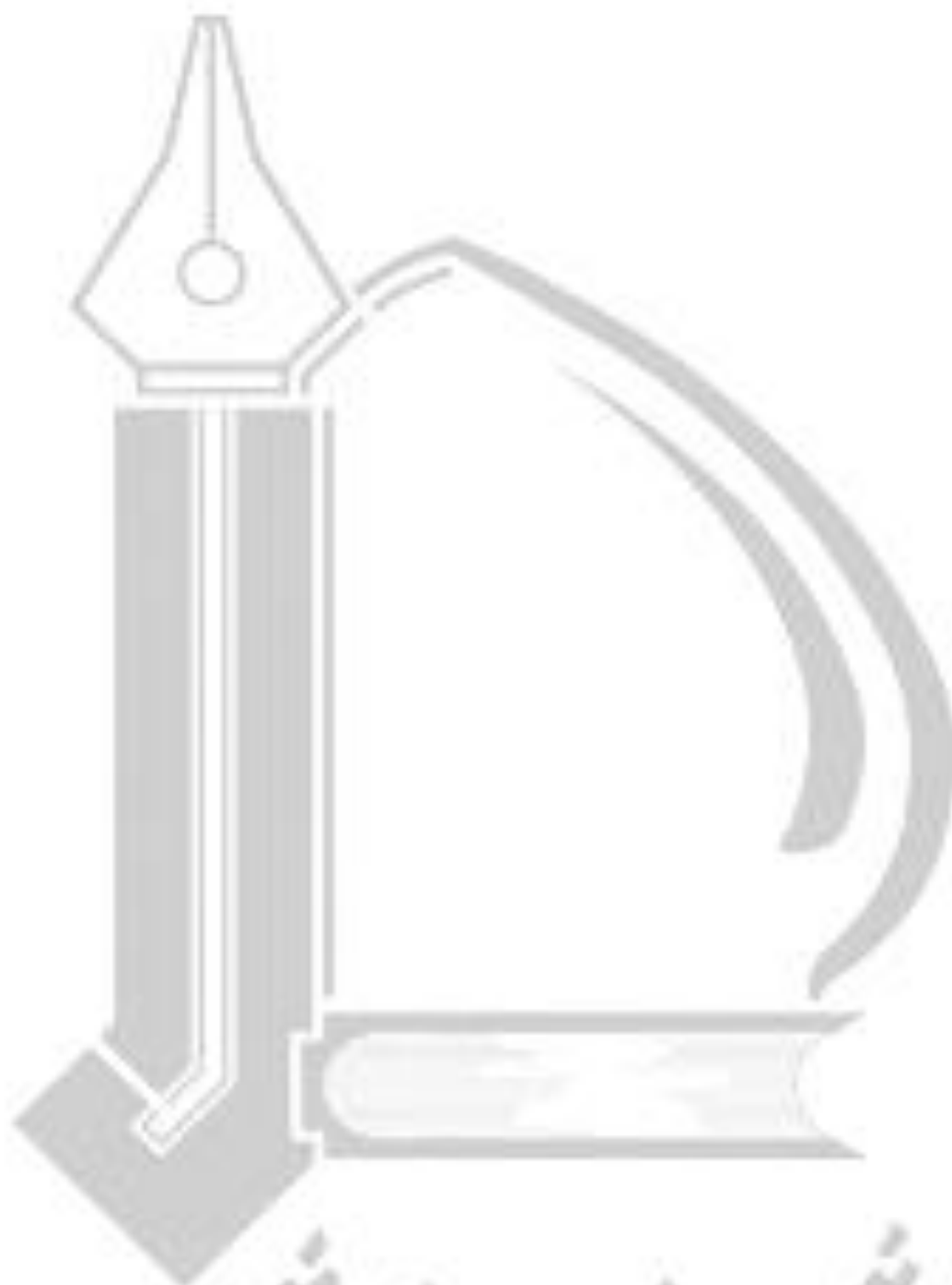
فصل هفتم: باهم‌نگری و نتیجه‌گیری

**لازم به توضیح است که بر اساس نامه ۲۱/۸۱۶۱۳ مورخ ۱۳۹۴/۴/۳۱ معاون محترم آموزشی وزیر؛ موضوع ابلاغیه "چارچوب تدوین و بازنگری برنامه‌های درسی"، در مقطع کارشناسی ارشد، قابلیت پیش‌بینی درس پایه (اصلی) وجود نداشته و قابلیت تخصیص ۱۰ تا ۱۲ واحد به‌عنوان درس تخصصی و ۱۴ تا ۱۶ واحد به‌عنوان دروس اختیاری وجود دارد.

فهرست منابع:

- اکرمی، رابعه (۱۳۹۲). بررسی ظرفیت پژوهشی از دیدگاه معلمان و نیازسنجی آموزش پژوهش معلمان ابتدایی شهر مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- جهانیان، رمضان؛ بلادی نژاد، سید حسام‌الدین (۱۳۷۹). شناسایی موانع و چالش‌های اجرای تحقیقات در واحدهای آموزشی استان البرز. فصلنامه علوم رفتاری.
- حسینی، محبوبه (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی جایگاه پژوهش‌های تربیتی در نظام آموزش و پرورش دو کشور ایران و ژاپن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
- روضه، طاهره (۱۳۹۴). تدوین چارچوب شایستگی‌های ارزیابان آموزشی و ارزشیابی از میزان توفیق برنامه درسی رشته تحقیقات آموزشی در احراز شایستگی‌ها در دانشگاه فردوسی مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- عبدالهی گل، طاهره (۱۳۹۴). نقش به‌کارگیری سنجش اصیل در میزان توفیق درس روش تحقیق در احراز شایستگی‌های پژوهشی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- قائدی، یحیی؛ آهنچیان، محمدرضا (۱۳۸۷). بررسی کاربست تحقیقات آموزشی از دیدگاه کارشناسان بخش‌های مختلف مناطق آموزش و پرورش شهرهای استان نهران. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی. (۱).
- نقشه جامع علمی کشور (۱۳۸۹). تهران: شورای عالی انقلاب فرهنگی.

دانشگاه فروردوسی مشهد

پیوست یک

کاربرگ استخراج نتایج مصاحبه با فارغ التحصیلان رشته تحقیقات آموزشی

نام و نام خانوادگی مصاحبه‌شونده: تاریخ مصاحبه:	
ورودی: فارغ التحصیل:	
۱	اشتغال در زمان تحصیل؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر بلی، نوع شغل:
۲	شاغل بودن در زمان انجام مصاحبه: بلی ☐ خیر ☐ اگر بلی، نوع شغل:
۳	علت عدم اشتغال در زمان انجام مصاحبه:
۴	مدت زمان فاصله میان اشتغال و فراغت از تحصیل:
۵	کدام یک از دروس رشته برای شغل شما بیشتر مورد استفاده قرار است؟ (در صورت توضیح، قید شود) (۱) (۲) (۳) (۴)
۶	کدام یک از دروس رشته اصلاً کارآمد نبود؟ (۱) (۲) (۳) (۴)
۷	پیشنهادها برای افزودن موضوعات (سیلابس‌ها) در رشته و در مسیر کارآمدی بیشتر رشته: (یک) (دو) (سه)
۸	پیشنهادهای کلی:

پیوست دو)

کاربرگ مصاحبه با کارفرمایان (افراد آگاه از عملکرد فارغ التحصیلان در سازمان‌های آموزشی)

سلام. این مطالعه با هدف بازنگری رشته تحقیقات آموزشی در مقطع کارشناسی ارشد و در دانشگاه فردوسی مشهد انجام می‌شود. مجری این مطالعه آقای دکتر بهروز مهران - عضو گروه علوم تربیتی دانشگاه - است. برای این مطالعه نیازمند مصاحبه با حضرت عالی هستیم. امیدواریم که دریافت نقطه نظرات ارزشمند حضرت عالی می‌تواند به بازنگری مؤثر این رشته، کمکی شایان نماید.

یک) فراخوانی فارغ التحصیلان رشته تحقیقات آموزشی را بیشتر برای انجام چه نوع تحقیقاتی مناسب می‌دانید؟

(توضیح اضافی: وجه تمایز با فارغ التحصیلان رشته پژوهشگری علوم اجتماعی، علوم تربیتی به طور عام مثلاً مدیریت آموزشی یا روان‌شناسی تربیتی و یا نوع تحقیقات مثلاً پیمایش، آزمایش، مطالعات کیفی و یا ارزشیابی و نیازسنجی آموزشی و ...)

در ادامه سؤال، چرا؟

دو) آیا فارغ التحصیلان این رشته - مقطع را توانمند احساس می‌کنید؟

بلی ..... در چه زمینه‌هایی؟

خیر ..... در چه زمینه‌هایی؟ چرا؟

سه) لازم می‌بینید که چه درس‌هایی در مجموعه دروس دانشجویان این رشته - مقطع پررنگ‌تر بوده و یا شود؟

آیا برای تغییر یا بهبود سرفصل‌های موجود در دروس این رشته، نظری دارید؟

چهار) مهم‌ترین نوع انتظارات - بهره‌گیری و فراخوان فارغ‌التحصیلان این رشته را در مؤسسات آموزشی و یا سایر مؤسسات چه می‌دانید؟

(توضیح بیشتر در صورت لزوم: مثلاً شرکت در جلسه‌های نیازسنجی پژوهشی و تعیین اولویت‌ها، داوری، اجرای پژوهش، برگزاری دوره‌های آموزشی پژوهش و ....)

الف) در وضع موجود:

ب) در وضع مطلوب:

۵- اگر توضیح دیگری را لازم می‌دانید؛ بیان فرمایید. آیا فرد دیگری را برای انجام مصاحبه پیشنهاد می‌نمایید (دلیل پیشنهاد)

از اینکه وقتتان را به من دادید؛ سپاسگزار می‌نمایم.

کاربرگ مصاحبه با اعضای هیئت علمی مرتبط (مدرس در رشته) به عنوان متخصصان موضوعی

سلام. این مطالعه با هدف بازنگری رشته تحقیقات آموزشی در مقطع کارشناسی ارشد و در دانشگاه فردوسی مشهد انجام می شود. از اینکه وقت خود را برای انجام مصاحبه در اختیار این جانب گذاشتید، سپاسگزارم. امیدوارم که دریافت نقطه نظرات ارزشمند حضرت عالی بتواند در بازنگری مؤثر این رشته، کمکی شایان نماید.

- یک) مهم ترین هدف از ایجاد رشته تحقیقات آموزشی را چه می دانید؟ [در شرایط مطلوب و مورد انتظار]
- دو) مهم ترین انتظارات سازمان های آموزشی و کارفرمایان (به طور عام) را در قبال فارغ التحصیلان چه می دانید؟
- سه) مهم ترین انتظاراتی را که حضرت عالی از فارغ التحصیلان این رشته دارید، چه هستند؟
- چهار) در راستای اهداف این رشته، چه دروسی را برای این رشته ضروری می دانید؟ (توضیح بیشتر: چه درس هایی را برای ورد به رشته توصیه نموده و یا چه درس هایی را غیر ضروری می دانید؟ - چه درس هایی باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند؟)
- پنج) مهم ترین قوت ها و ضعف های موجود در برنامه درسی رشته را چه می دانید و چه توصیه هایی را عنوان می فرمایید؟

از اینکه وقتتان را به من دادید؛ سپاسگزار می نمایم.

پیوست ۴: اسامی افراد مصاحبه شده

ردیف	نام	جایگاه در مصاحبه
۱	دکتر محسن نوغانی	دبیر اسبق شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان
۲	دکتر عباس بازرگان	استاد دانشگاه تهران (مصاحبه تلفنی)
۳	دکتر حسینقلی زاده	عضو شورای تحقیقات آموزش و پرورش
۴	آقای سید کمال‌الدین حسینی	مدیر کل امور اجتماعی استانداری
۵	دکتر بختیار شعبانی ورکی	استاد گروه و مدرس روش‌شناسی
۶	دکتر حسین کارشکی	دانشیار گروه و مدرس آمار و مبانی نظری آزمون‌ها و نمونه‌گیری و کاربرد رایانه
۷	دکتر طاهره جاویدی	دانشیار گروه و مدرس تحقیق کیفی
۸	دکتر مقصود امین خندق‌فی	دانشیار گروه و مدرس ارزشیابی آموزشی

پیوست پنج: نتایج مصاحبه با مدرسان رشته (متخصصان موضوعی):

در مسیر مصاحبه با متخصصان موضوعی، ضمن مصاحبه با آن دسته از اعضای هیئت علمی که در قلمرو مطالعه (دانشگاه فردوسی مشهد) در رشته تحقیقات آموزشی، بیشتر در این رشته به تدریس اشتغال دارند؛ با دکتر عباس بازرگان - استاد دانشگاه تهران و مؤسس رشته - نیز مصاحبه به عمل آمد. اسامی افراد مصاحبه شده در پیوست ( ) ارائه شده است. نتایج مصاحبه به تفکیک سؤالات ارائه شده است.

توضیح: به منظور رعایت اصول اخلاقی، نام افراد مورد مصاحبه با شماره‌های افراد مصاحبه‌شونده یکسان نیست؛ بدین معنا که هر یک از شماره‌های افراد مصاحبه‌شونده در جدول زیر، متناظر با شماره‌های جدول پیوست اسامی نیست.

سؤال یک) مهم‌ترین هدف از ایجاد رشته تحقیقات آموزشی را چه می‌دانید؟	
مصاحبه‌شونده یک	همان اهداف موجود در مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی: تربیت پژوهشگران با صلاحیت در زمینه نظریه روش‌های کمی و کیفی تحقیق در علوم تربیتی، نظریه و روش‌های ارزیابی آموزشی و کاربرد این نظریه‌ها و روش‌ها در نظام آموزشی کشور.
مصاحبه‌شونده دو	انجام پژوهش برای نظام‌های آموزشی و اعم از مطالعات کلان و خاص (جزئی) انجام مطالعات ارزشیابی رصد تحقیقات انجام شده قبلی
مصاحبه‌شونده سه	تربیت مشاور پژوهشی مدرسه و با هدف شناسایی مسائل پژوهشی مدرسه و کمک [آن پژوهشگر پژوهشی] در تحقیق پیرامون آن موضوعات. تدریس و آموزش در زمینه پژوهش [مثلاً معلم درس تفکر و پژوهش]
مصاحبه‌شونده چهار	کمک به پژوهش‌های آموزشی از حیث روش‌شناسی اتکا بخشی مباحث روشی در موضوعات سنجش، تحقیق و ارزشیابی بر مباحث روش‌شناسی و بنیان‌های نظری این سه قلمرو موضوعی. پژوهش و نظوروزی درباره روش‌ها اشراف بر چگونگی انجام پژوهش‌های آموزشی برای دستیابی به دستاوردهای معتبر

<p>سؤال دو) مهم ترین انتظارات سازمان های آموزشی و کارفرمایان (به طور عام) را در قبال فارغ التحصیلان چه می دانید؟</p>	
<p>انجام پژوهش های مورد نیاز تدریس پژوهش برای کارکنان و به طور خاص تدریس اقدام پژوهی نیازسنجی و ارزشیابی فعالیت های آموزشی شناسایی اولویت های پژوهشی ارزیابی فعالیت های پژوهشی</p>	<p>مصاحبه شونده دو</p>
<p>سؤال سه) مهم ترین انتظاراتی را که حضرت عالی از فارغ التحصیلان این رشته دارید، چه هستند؟</p>	
<p>توان تحلیل گری آماری توان نمونه گیری توان ابزارسازی و سنجش انجام ارزشیابی انجام نیازسنجی مقاله نویسی توان انتخاب مقاله های مناسب برای گروه های خاص</p>	<p>مصاحبه شونده دو</p>
<p>دارا بودن دانش خاص در زمینه های روش شناسی و مبانی فلسفی و پارادایم های هستی شناسی و انسان شناسی و معرفت شناسی کسب توانایی در به کارگیری روش های کمی و کیفی و تلفیقی در پژوهش ساخت پرسشنامه پژوهشی و اعتباریابی آن توانایی نیازسنجی پژوهشی توانایی ارزشیابی آموزشی کسب اخلاق حرفه ای به عنوان معلم</p>	<p>مصاحبه شونده سه</p>
<p>توانایی سنجش اعتبار پژوهش های انجام شده تاکنون [قبلی] سنجش اعتبار پژوهش هایی که قرار است انجام شوند [ارزیابی طرح های پژوهشی] آزمون روش های معین برای مطالعه در حوزه آموزش و پرورش؛ یعنی مطالعه روش مطالعه تدریس موضوعی تحقیق و روش تحقیق</p>	<p>مصاحبه شونده چهار</p>

سؤال چهار) چه دروسی را برای این رشته ضروری می دانید؟

<p>باید مجموعه دروس در سه حیطه بنیان‌های نظری، روش‌شناسی و روش‌ها پیش‌بینی شوند. در روش‌شناسی، فلسفه علم و یا فلسفه علم تربیت مورد تأکید است. در زمینه روش‌های پژوهش، دروس موجود کفایت لازم را دارا هستند و دروس ارزشیابی و نیازسنجی باید پررنگ‌تر شوند. در خصوص بنیان‌های نظری، دروسی مانند روان‌شناسی تربیتی ضرورت دارند.</p>	<p>مصاحبه‌شونده دو</p>
<p>روش‌شناسی باید یک درس مستقل و با ارزش حداقل دو واحد درسی باشد. درس روش تحقیق کیفی قابلیت افزایش به سه واحد درسی را داراست؛ حتی اگر دروس روش‌شناسی و نمونه‌برداری کیفی به صورت دروس مستقل ارائه شوند.</p>	<p>مصاحبه‌شونده سه</p>
<p>فلسفه علم با تأکید بر زیربنای نظری که بتواند باعث زایش روش‌شناسی شود. حتی سرفصل مباحث در این درس باید با دانشجویان رشته فلسفه متفاوت باشد. کارورزی؛ که البته لازم نیست به مدرسه برود. می‌تواند مثلاً در پروژه‌های کارشناسی، دستیار استاد باشد. دانشجوی باید در پیوند با شالوده‌های نظری، مهارت‌های لازم را در عمل تجربه نماید.</p>	<p>مصاحبه‌شونده چهار</p>

سؤال پنج) مهم‌ترین قوت‌ها و ضعف‌های موجود در برنامه درسی رشته را چه می‌دانید و چه توصیه‌هایی را عنوان می‌فرمایید؟

<p>دانشجویان در بنیان‌های نظری روش و شناخت مسائل پژوهشی دارای مشکل و ابهام جدی هستند. باید قلمرو موضوعی را افزایش داد و هم‌زمان در بعد روش از دانشجویان انتظارات بیشتر [بالاتری] داشت.</p>	<p>مصاحبه‌شونده دو</p>
<p>فارغ‌التحصیلان این رشته، دانش و توانایی بیشتری را در انجام تحقیقات دارند و این شامل پژوهش‌های کیفی نیز می‌شود.</p>	<p>مصاحبه‌شونده سه</p>
<p>وضعیت سرفصل و ارائه دروس در قلمرو مطالعه بهتر از انجام و راهنمایی پایان‌نامه‌هاست. بیشتر دانشجویان سعی می‌کنند که با افزودن قید پژوهش / پژوهشی به عنوان تحقیق خود، به گونه‌ای غیرواقعی متقاعد نمایند که در حیطه تحقیقات آموزشی کار می‌کنند.</p>	<p>مصاحبه‌شونده چهار</p>

پیوست شش: معرفی برخی منابع مکتوب در خصوص بازنگری در برنامه‌های درسی:

برای بازنگری در برنامه‌های درسی و با تأکید بر قلمرو دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مطالعاتی پژوهشی انجام و منابعی در زبان فارسی نیز مورد تدوین واقع شده است که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

• برنامه درسی و طراحی درس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی. ترجمه و تألیف احمدرضا نصر، هدایت اله اعتمادی زاده و محمدرضا نیلی. سال نشر: ۱۳۸۶. اصفهان: جهاد دانشگاهی اصفهان.

این کتاب که در قالب ده فصل تدوین شده است، به مباحثی در خصوص گذشته و حال و آینده برنامه درسی در دانشگاه‌ها، مفهوم برنامه درسی، ملاحظات اساسی در برنامه‌ریزی درسی، دستورالعمل‌های کاربردی برای تدوین یا بازنگری درس، تهیه و تدوین فهرست رئوس مطالب، فراهم‌سازی درس، رویکرد سیستمی در بازنگری و تدوین برنامه درسی، ترسیم برنامه درسی ایده آل و انطباق آن با واقعیت و بهبود برنامه‌های درسی از طریق ایجاد یک مرکز در دانشگاه اشاره نمود. در این کتاب ضمن اشاره به چرخه دلایل تغییر برنامه‌های درسی که ناشی از عواملی مانند تغییرات اجتماعی و اقتصادی، سیاست‌های نوین حکومتی، فناوری و پژوهش‌های نوین، فشارها و تقاضاهای جدید بازار کار است؛ گروه‌هایی مانند معلمان و استادان، مدیران، والدین، دانشجویان، متخصصان، صاحبان صنایع، گروه‌های اجتماعی، مؤسسات دولتی و سیاستمداران به‌عنوان مشارکت‌کننده‌های در تدوین برنامه درسی معرفی شده‌اند. همچنین اعضای هیئت علمی و متخصصان هم رشته در خارج از دانشگاه مورد توجه واقع شده‌اند. در این اثر، ضمن اشاره به نوشتن اهداف و میزان تفصیل و صراحت آن‌ها، به انتخاب روش‌ها و ارتباط آن‌ها با فعالیت‌های یاددهی و یادگیری، مربوط ساختن اهداف به روش‌های ارزیابی و تنظیم توالی و سازمان‌دهی درس اشاره شده است.

• رویکردهای نظری و عملی تدوین برنامه‌های درسی در آموزش عالی. ترجمه و تألیف احمدرضا نصر، هدایت اله اعتمادی زاده و محمدرضا نیلی. سال نشر: ۱۳۹۰. ناشر: دانشگاه اصفهان و سمت.

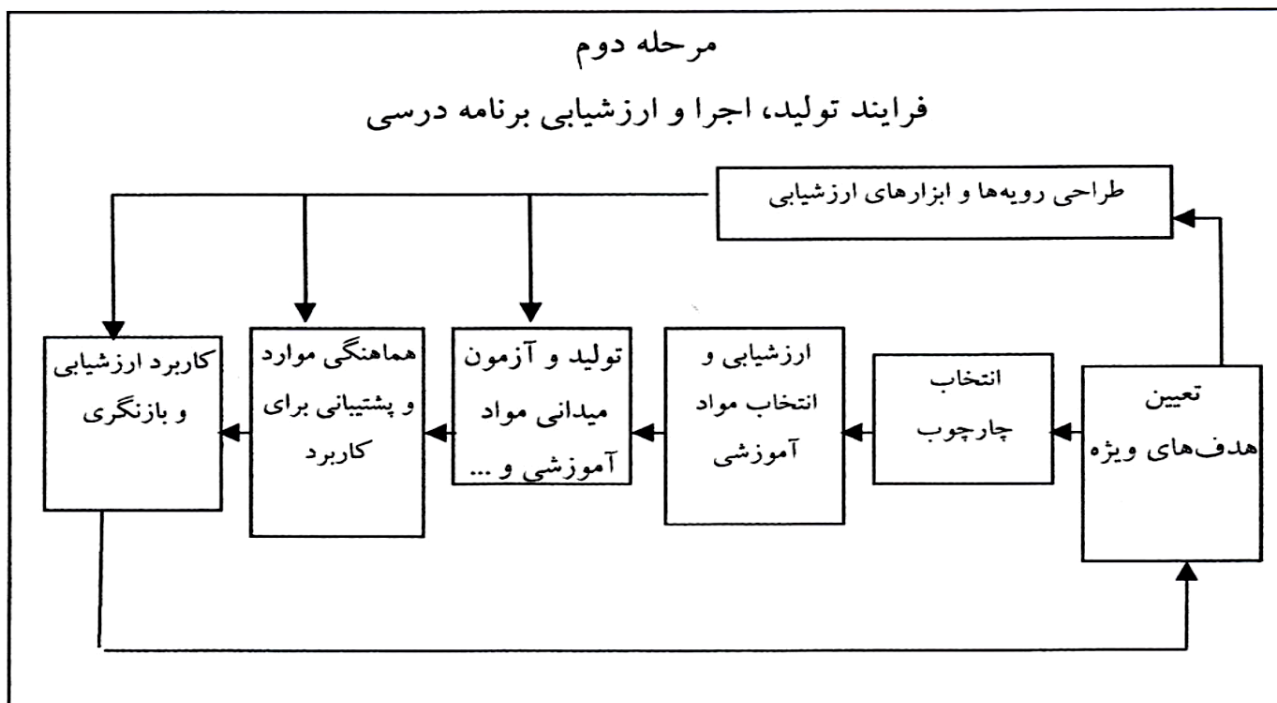
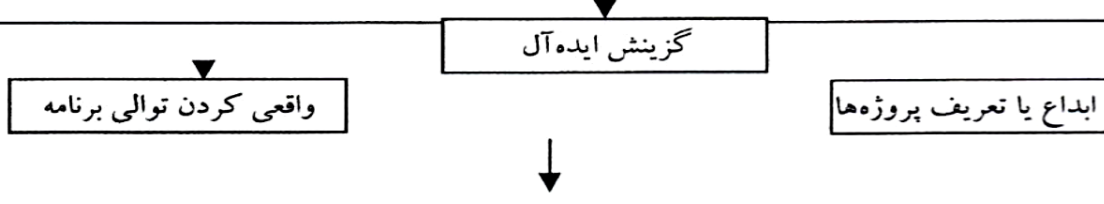
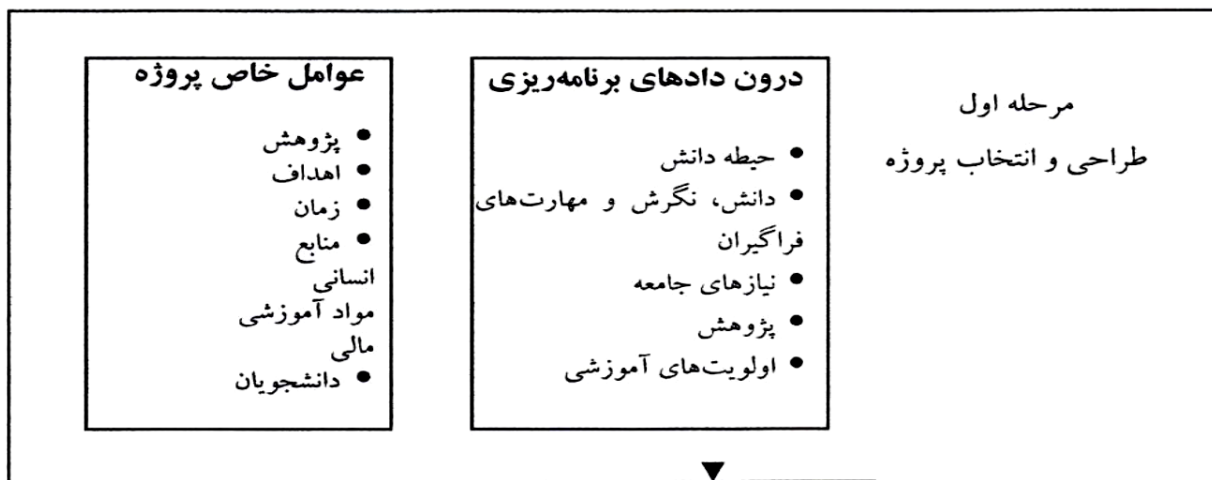
این کتاب دارای محتوایی مشترک با کتاب معرفی شده پیشین است. در این کتاب، ضمن ارائه مطالبی مشترک با منبع قبلی و از قبیل: مفهوم برنامه درسی، گذشته و حال و آینده برنامه درسی در دانشگاه، رویکرد سیستمی در بازنگری و تدوین برنامه درسی، ترسیم برنامه درسی ایده آل و انطباق آن با واقعیت، ملاحظات اساسی در برنامه‌ریزی درسی؛ مباحثی جدید نیز ارائه شده است که باورها، ارزش‌ها و ایدئولوژی‌ها در طراحی درس و دوره آموزشی از آن جمله است. در این اثر، به رویکردهای سنتی یا رشته محور، عملکرد محور یا سیستم محور، شناختی، تجربی یا تناسب فردی و انتقاد اجتماعی اشاره شده و برای هر یک از این رویکردها، نگرش به دانش، فرایند یادگیری و نقش مربیان و فراگیران، اهداف یادگیری، چگونگی انتخاب و سازمان‌دهی محتوا، اهداف ارزشیابی و روش‌های مورداستفاده و منابع و زیرساخت‌های موردنیاز اشاره شده است. سپس در قالب بحثی تحت عنوان " آیا همیشه یک رویکرد غالب است؟ "

چنین استنتاج شده که تاکنون بیشتر موارد تدوین در آموزش عالی بر اساس شیوه "تکه تکه" انجام شده و هریک از اعضای هیئت علمی واحدهای درسی را بر اساس علایق خود افزوده و بازسازی کرده‌اند و این امر باعث شده تا دانشجویان مجبور شوند انتظارات مغشوشی را برآورده سازند. با این وصف، اگرچه تلفیق رویکردها نیز در این مبحث مورد پذیرش نویسنده‌های اثر بوده است؛ لیکن مبتنی بر رویکرد سیستمی به مدل روبرت دایموند به عنوان مدلی قابل قبول اشاره داشته‌اند. این مدل که در دانشگاه میامی ارائه شده است، دارای دو مرحله (۱) طراحی و انتخاب پروژه و (۲) تولید، اجرا و ارزشیابی برای هر بخش از برنامه است. در مرحله نخست که سه گام ابداع یا خلق پروژه، گزینش ایده آل (بر اساس دروند دادهای اساسی برنامه‌ریزی و شامل: حیطه دانش، دانش و نگرش و اولویت‌های دانشجویان، نیازهای جامعه، پژوهش و اولویت‌های آموزشی) و واقعی کردن توالی برنامه یا عملیاتی نمودن توالی برنامه یا عملیاتی کردن توالی (شامل پژوهش، اهداف، زمان، منابع انسانی، مواد آموزشی، امکانات، امور مالی - دانشجویان از حیث تعداد و موقعیت) است، تمهیدات لازم برای ورود به مرحله دوم یا تولید، اجرا و ارزشیابی حاصل می‌شود. مراحل توصیف شده در شکل ( ) ارائه شده است.

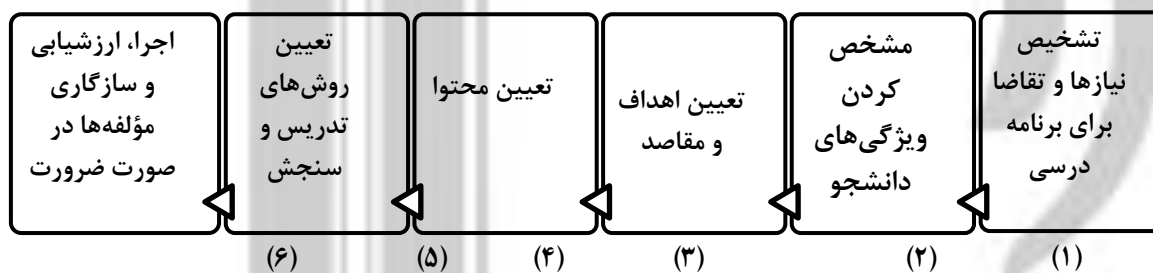
¹ piecemeal

منصوره قضاوی در قالب رساله دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی و تحت عنوان بررسی روند تدوین رشته‌های جدید در دانشگاه‌های دولتی ایران و ارائه الگوی مطلوب که با راهنمایی احمدرضا نصر و سید ابراهیم میرشاه جعفری در دانشگاه اصفهان و در سال ۱۳۹۵ ارائه شده است؛ هفت مقوله اصلی و بیست و هفت مقوله فرعی را به‌عنوان ابعاد و مبانی فرایند تدوین رشته‌های جدید دانشگاهی معرفی نموده است که این ابعاد را مشتمل بر الزام‌ها و ضرورت‌ها، مراحل، عناصر برنامه درسی، شاخص‌ها و معیارها، مشارکت کنندگان، مشوق‌ها و چالش‌های تدوین رشته دانسته است. این پژوهشگر در تمامی ابعاد فرایند تدوین رشته‌ها، تفاوتی معنادار میان وضع موجود و مطلوب را گزارش نموده است. الگوهای طرح معاصر برنامه درسی کاتر، دان و بنت؛ الگوی برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی توهی، الگوی تدوین و بازنگری برنامه درسی در آموزش عالی لوکیر وارد و تاووز؛ الگوی استارک. لوتر و بنتلی؛ الگوی برنامه‌ریزی و بازنگری برنامه‌های درسی دانشگاه باهنر کرمان؛ چارچوب بررسی و بهینه‌سازی برنامه‌های درسی آموزش عالی عارفی؛ الگوی برنامه‌ریزی درسی راهبردی نوروز زاده و فتحی و اجارگاه؛ الگوهای معرفی شده در این مطالعه برای بازنگری برنامه درسی بوده‌اند. در این رساله، اگرچه الگوهای مختلف برای برنامه‌ریزی و تدوین در سطح رشته و درس ارائه شده است؛ اما بسیاری از آن‌ها را می‌توان دارای اشتراکات و افری دانست که گام‌های ارائه شده توسط توهی (البته بیشتر مناسب در سطح درس) برای این مطالعه مفید فایده به نظر می‌آید. شکل (۱) به‌عنوان مراحل فرایند طراحی و بازنگری برنامه درسی را از منظر توهی (با اقتباس از دیاموند؛ ۱۹۸۹) نشان داده شده است:

ح) مطالعات پژوهشی قبلی:

برای بررسی مطالعات انجام‌شده قبلی در خصوص ارزیابی و یا عناوین مشابه در خصوص رشته تحقیقات آموزشی، با کلیدواژه "تحقیقات آموزشی" در پایگاه‌های SID و Irandoc جستجو شد. علت انتخاب این دو پایگاه، جامعیت آن‌ها در خصوص امکان دستیابی به مقاله‌های علمی - پژوهشی و پایان‌نامه‌های تحصیلی و گزارش‌های پژوهشی قبلی است. در این بررسی مشخص شد که مطالعات جامع و مرتبطی در خصوص ارزیابی از این رشته در داخل کشور انجام نشده است و مرتبط‌ترین مطالعات به شرح زیر گزارش گردید:

جهانیان و بلادی نژاد (۱۳۷۹) در مطالعه‌ای با عنوان شناسایی موانع و چالش‌های اجرای تحقیقات در واحدهای آموزشی استان البرز، با روش پیمایش و از طریق نمونه‌ای ۱۶۶ نفری از جامعه ۲۲۰ نفری مدیران مدارس، نقص قوانین و مقررات، کمبود بودجه و امکانات، عدم حمایت جدی از پژوهشگران، ناکارآمدی شیوه آموزشی و ارزشیابی و عدم

به کارگیری یافته‌های پژوهشی را در واحدهای آموزشی را از مهم‌ترین موانع و چالش‌ها در قلمرو تحقیقات آموزشی برشمردند.

● قانیدی و آهنچیان (۱۳۸۷) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی کاربست تحقیقات آموزشی از دیدگاه کارشناسان مناطق آموزش و پرورش شهرهای استان تهران، نمونه‌ای مشتمل بر ۶۸ نفر از کارشناسان بخش‌های مختلف مناطق آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران را مورد بررسی قرار داده و در خصوص ۴۱ مورد از عناوین تحقیقات انجام‌شده پرسش نمود. نتایج نشان داد که تنها ۱۲/۲۵ درصد از افراد مورد مطالعه نسبت به این تحقیقات مطلع بوده که ۴۵٪ آن‌ها از طریق نامه رسمی سازمانی، ۳۵٪ از طریق مجله‌های تخصصی، ۵٪ از طریق رسانه‌های عمومی، ۴۲/۵٪ از طریق خبرنامه‌های داخلی، ۴۰٪ از طریق چکیده‌های تحقیقات و ۲۷/۵٪ از طریق سمینارها نسبت به این مطالعات و قوف یافته‌اند. در این مطالعه، نبود ارتباط متقابل میان مسئولان و پژوهشگران، حاکم نبودن روحیه علمی بر افراد و فضای سازمان، عدم پیگیری مسئولان، کمبود منابع مالی و ضعیف بنیه علمی مسئولان به‌عنوان دلایل اصلی کاربست نامناسب تحقیقات ذکر شده است.

● محبوبه حسینی در قالب پایان‌نامه تحصیلی خود و تحت عنوان "بررسی تطبیقی جایگاه پژوهش‌های تربیتی در نظام آموزش و پرورش دو کشور ایران و ژاپن" و به راهنمایی دکتر آقازاده و مشورت دکتر ساکی به مقایسه سیر تحولات پژوهش‌های تربیتی از بدو تأسیس پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش ایران با موسسه ملی تحقیقات سیاست آموزشی ژاپن پرداخت. در این مطالعه از روش تطبیقی توصیفی استفاده شده که از طریق اسناد کاوی و تحلیل محتوا به مرحله اجرا درآمد. نتایج نشان داد که هر یک از کشورهای ایران و ژاپن، اقدامات متفاوتی را در جهت نهادینه کردن پژوهش‌های تربیتی به اجرا گذاشته‌اند. ژاپن با برنامه‌ریزی‌های هدفمند، دادن بودجه و اعتبارت کلان به بخش پژوهش، استفاده از پژوهشگران زبده و نشر گسترده یافته تحقیقاتی، گام‌های بلندی را در برای توسعه پژوهش‌های تربیتی برداشته است.

با هدف بررسی وضعیت افراد یادگیرنده در رشته تحقیقات آموزشی و از منظر شایستگی‌های حرفه‌ای، از سه مطالعه بهره‌گیری شد:

- مطالعه طاهره روضه (۱۳۹۴) تحت عنوان "تدوین چارچوب شایستگی‌های ارزیابان آموزشی و ارزشیابی میزان توفیق برنامه درسی رشته تحقیقات آموزشی در احراز شایستگی‌ها در دانشگاه فردوسی مشهد" در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد و به راهنمایی دکتر مرتضی کرمی

- پژوهش طاهره عبدالهی گل (۱۳۹۴) تحت عنوان "نقش به کارگیری سنجش اصیل در میزان توفیق درس روش تحقیق در احراز شایستگی‌های پژوهشی" در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد و به راهنمایی دکتر مرتضی کرمی

- پژوهش رابعه اکرمی (۱۳۹۲) تحت عنوان "بررسی ظرفیت پژوهشی از دیدگاه معلمان و نیازسنجی آموزش پژوهش معلمان ابتدایی شهر مشهد" در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد و به راهنمایی دکتر حسین کارشکی.

از طریق این سه مطالعه، اگرچه قلمرو هدف مطالعات دوم و سوم به طور دقیق به دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته تحقیقات آموزشی معطوف نبود؛ اما به خاطر تشابه شایستگی های حرفه ای گروه های هدف با جامعه مشابه، این دو مطالعه نیز مورد بررسی قرار گرفت. با این وصف، یافته های زیر حاصل شد:

دانشگاه فروردوسی مشهد

یافته‌ها	جامعه هدف	عنوان پژوهش	پژوهشگر
<p>مهم‌ترین شایستگی‌های ضروری برای ارزیابان آموزشی و بر اساس الگوهای ارائه شده توسط انجمن‌ها، نهادها و مطالعات انجام شده قبلی، به ترتیب اولویت عبارت‌اند از: آشنایی با نظریه‌های، رویکردها و مدل‌ها و مفروضه‌های ارزیابی، استانداردهای اخلاقی و قانونی، تحلیل و تفسیر داده‌ها، شیوه‌های گزارش نتایج و یافته‌های ارزشیابی، توانایی مذاکره و ارتباط نوشتاری، حل تعارض، جمع‌آوری داده‌ها و طراحی ارزشیابی. همچنین بر اساس نظر متخصصان موضوعی، مهم‌ترین شایستگی‌های موردنیاز عبارت‌اند از: آشنایی با الگوهای ارزشیابی، توانایی گردآوری اطلاعات، اعتمادسازی، توانایی گزارش منصفانه نتایج و یافته‌های ارزشیابی، توجه به خواست ذینفعان، توجه به مباحث فرهنگی، مهارت برقراری ارتباط، کارگروهی، تواضع علمی، امانت‌داری. مهارت حل تعارض. بر اساس یافته‌های این مطالعه، تحقق شایستگی ارزیابان آموزشی در فارغ‌التحصیلان رشته تحقیقات آموزشی؛ در مدیریت پروژه و پژوهش نظام‌مند در حد انتظار و توانایی تحلیل موقعیت، اصول حرفه‌ای و شایستگی‌های بین فردی، پایین‌تر از حد انتظار قلمداد شده است.</p>	<p>"ارزیابان آموزشی به‌طور عام" و "فارغ‌التحصیلان رشته تحقیقات آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد به‌طور خاص"</p>	<p>تدوین چارچوب شایستگی‌های ارزیابان آموزشی و ارزشیابی میزان توفیق برنامه درسی رشته تحقیقات آموزشی در احراز شایستگی‌ها در دانشگاه فردوسی مشهد</p>	<p>طاهره روضه</p>
<p>میزان توفیق برنامه درسی در احراز شایستگی‌های مربوط به مقدمات پژوهش، تدوین مبانی نظری، روش‌های آماری، اجرا و گزارش پژوهش در حد متوسط و میزان توفیق برنامه درسی در احراز شایستگی‌های مربوط به روش‌های تحقیق در حد پایین ارزیابی شده است.</p>	<p>دانشجویان کارشناسی ارشد رشته - گرایش‌های علوم تربیتی، روان‌شناسی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، علوم اجتماعی و مدیریت</p>	<p>نقش به‌کارگیری سنجش اصیل در میزان توفیق درس روش تحقیق در احراز شایستگی‌های پژوهشی</p>	<p>طاهره عبدالهی گل</p>
<p>مهم‌ترین شایستگی‌های پژوهشی با توجه به متون تخصصی عبارت‌اند از: توانایی در شناسایی مسئله و انتخاب موضوع، نگارش پیشنهاد پژوهشی، توانمندی در طراحی و انجام فرایند کلی پژوهش، مهارت‌های جستجوی اطلاعات، توانمندی در جمع‌آوری اطلاعات پژوهش، ارزشیابی پیشینه پژوهش، تجزیه و تحلیل نقادانه مقاله‌ها و پژوهش‌ها و تلفیق پژوهش‌های قبلی، مهارت و دانش در روش‌های مختلف تحقیق، استفاده از روش‌های مختلف تحلیل کمی و کیفی و تفسیر اطلاعات، مهارت انجام کار گروهی، توانایی نگارش گزارش پژوهش و ارائه یافته‌ها در قالب تدوین مقاله و ارائه در کنفرانس‌ها؛ و برنامه‌ریزی زمانی و بودجه‌بندی پژوهش.</p>	<p>معلمان مقطع ابتدایی شهر مشهد. شناسایی شایستگی‌های پژوهشی از طریق معلمان خبره (با مدرک کارشناسی ارشد)، متخصصان پژوهش و منابع علمی</p>	<p>بررسی ظرفیت پژوهشی از دیدگاه معلمان و نیازسنجی آموزش پژوهش معلمان ابتدایی شهر مشهد</p>	<p>رابعه اکرمی</p>

